

Een verkenning
van de
theosofie

Een verkenning
van de
theosofie

Het Theosofisch Genootschap
Pasadena

Een verkenning van de theosofie
© 2007 Theosophical University Press Agency
Den Haag

vertaling van:
Exploring Theosophy
2007 Theosophical University Press
Pasadena, Californië

Omslag naar het schilderij 'Prairie Path' van Patrice Hughes

*Voor meer informatie of een gratis catalogus van onze publicaties
kunt u contact opnemen met:*

Het Theosofisch Genootschap
Daal en Bergselaan 68, 2565AG Den Haag
+31 (0)70 3231776
www.theosofie.net
info@theosofie.net

Inhoud

Voorwoord	iv
1 Wat is theosofie?	1
2 Het zoeken van de mens naar waarheid	7
3 Karma	12
4 Gedachten over <i>De Stem van de Stilte</i>	17
5 Spirituele groei of spiritueel behaviorisme?	23
6 Oneindige onvolmaaktheid	29
7 Reïncarnatie	35
8 Het heelal: een levend organisme	40
9 Het afdalen in Hades – het opstijgen naar de hemel	43
10 Innerlijk en uiterlijk karma	49
11 Spirituele vooruitgang	54
12 Occultisme versus psychische vermogens	58
13 De eeuwige filosofie	63
14 Het pad naar het hart van het heelal	69

Voorwoord

Deze verzameling artikelen, gecomprimeerd en bewerkt uit theosofische publicaties, is een uitnodiging aan belangstellenden om de diepte en schoonheid van de theosofie te verkennen en te ervaren. De Theosophical Society streeft ernaar dat ‘universele broederschap’ beter wordt begrepen en dieper in het hart wordt gevoeld. Haar filosofie, gebaseerd op de universele wijsheidstraditie van de mensheid, biedt ons tijdloze beginselen die het intuïtieve begrip stimuleren en licht werpen op elk vraagstuk. Deze beginselen vormen hulpmiddelen waarmee onderzoekers de waarheid in zichzelf kunnen ontdekken en de raadsels van de natuur kunnen ontsluiten, en moedigen aan tot altruïsme en mededogen voor alle wezens.

Wat is theosofie?

Er is een wijsheidstraditie die eens bij ieder volk op de wereld algemeen bekend was, een gemeenschappelijke schatkamer van inspiratie en waarheid waaruit de verlossers en weldoeners van de mensheid kunnen putten. In verschillende tijdperken stond ze bekend als de eeuwige filosofie, de *gnosis* van het Griekse en vroegchristelijke denken, de esoterische traditie, of de mysterieleringen van het heiligdom – Jezus liet het vissersvolk van Galilea delen in deze goddelijke wijsheid; Gautama deelde haar mee aan de veerman en de prins; en Plato vereeuwigde haar in brieven en dialogen, in fabel en mythe. In deze tijd wordt deze wijsheid theosofie genoemd.

Wat is theosofie? Het woord is van Griekse oorsprong, van *theos*, ‘god’, en *sophia*, ‘wijsheid’, en betekent ‘wijsheid over goddelijke zaken’. Als term heeft ze een eerbiedwaardige geschiedenis, en werd gebruikt door de neoplatonische en christelijke schrijvers van de 3de tot de 6de eeuw n.Chr., en ook door kabbalisten en gnostici in een poging om te beschrijven hoe het Ene het vele wordt, hoe het goddelijke of God zich manifesteert in een reeks emanaties in alle natuurrijken. Ze was in gebruik tijdens de middeleeuwen en in de Renaissance; Jakob Boehme werd de Teutoonse theosoof genoemd op grond van zijn opvatting van de mens als een microtheos en microkosmos.

Het woord *theosophia* is ook in verband gebracht met Ammonius Saccas van Alexandrië die in de 3de eeuw n.Chr. aan zijn leerlingen een theosofisch stelsel of theosofische denkwijze zou hebben meegedeeld in een poging de schijnbaar uiteenlopende elementen van de

2 / Een verkenning van de theosofie

archaïsche wijsheid die toen in die bruisende metropool in omloop waren, in een universele synthese samen te vatten. Hij had een onberispelijk karakter en werd *theodidaktos*, ‘door de goden onderwezen’, genoemd op grond van de goddelijke inspiraties die hij ontving. Ammonius eiste strikt moreel gedrag, en hoewel er geen verslag van zijn leringen en praktijken werd gemaakt, heeft zijn leerling Plotinus voor het nageslacht gelukkig de belangrijkste leringen van zijn meester opgetekend. Zo hebben we de *Enneaden* of ‘Negen’ boeken van het neoplatonisme, die in de loop van de daaropvolgende eeuwen een diepgaande invloed hebben uitgeoefend.

Later streefden in Europa de kabbalisten, de alchemisten, de eerste rozenkruisers en vrijmetselaars, vuurfilosofen, theosofen en anderen hetzelfde doel na. Individueel, en in geheime genootschappen, hadden ze de opvatting dat het Ene, het goddelijke, het ondefinieerbare beginsel, uit zichzelf het hele universum emaneeerde, en dat alle wezens en dingen daarin uiteindelijk tot die bron zullen terugkeren. Meer in het bijzonder probeerden ze in het christendom van hun tijd de opmerkelijke waarheid te introduceren dat de mystieke vereniging met het goddelijke het geboorterecht van *iedereen* is, omdat ieder mens een goddelijke kern in zich heeft.

Het is dus duidelijk dat de theosofie – haar streven, leringen en praktijken – geen nieuwe beweging betreft. Ze is tijdloos, even stevig geworteld in de oneindigheid van het verleden als dat ze in de oneindigheid van toekomstige eonen geworteld zal zijn. Theosofie heeft geen geloofsbelijdenis, geen dogma, geen stel geloofsopvattingen die moeten worden aanvaard, want waarheid is niet iets dat buiten ons ligt, maar is in feite *in ons*. Niettemin omvat ze een samenhangend geheel van leringen over de mens en de natuur die in de heilige tradities van de wereld op allerlei manieren zijn verwoord.

De moderne theosofische beweging begon in het laatste kwart van de negentiende eeuw – een interventie op het juiste moment, want de voorafgaande decennia waren getuige geweest van een radicale omwenteling in het spirituele en intellectuele denken. Het wereldbewustzijn was rijp voor een verandering: aan de ene kant hield het ongeremde materialisme van zowel de theologie als de wetenschap

het onafhankelijke onderzoek in een wurggreep en, anderzijds, werden veel mensen die graag wilden geloven in de onsterfelijkheid van de ziel misleid door het dwaallicht van de spiritistische verschijnselen. Een kosmische visie van de mens en zijn rol in het heelal was heel hard nodig, een die het vertrouwen zou herstellen in de goddelijke wet en een zinvolle verklaring zou geven van de schijnbaar wrede onrechtvaardigheden van het aardse bestaan.

H.P. Blavatsky, een vrouw met buitengewone gaven en gedreven door een onverschrokken toewijding aan de waarheid en aan het uitroeien van de *oorzaken* van het menselijke lijden, werd de leidende vertolkster van de moderne theosofische beweging. Zij was één van een lange reeks van ‘overbrengers’ van de universele goddelijke wijsheid, en wierp choquerende ideeën in de gedachteatmosfeer van de wereld, vernieuwende ideeën, ideeën die het denken van de mens radicaal zouden veranderen. Het belangrijkste van die ideeën was dat *we een eenheid zijn*. Zij moedigde het onderzoek en de studie aan van het spirituele erfgoed van alle volkeren, om de hoogmoedige gedachte uit te roeien dat één ras of volk het ‘uitverkoren’ volk is, of de enige ware religie en de ene en enige God heeft. Zelfs een oppervlakkig onderzoek van andere geloofsovertuigingen verruimt onze horizon. Het is een adembenemende ervaring om te ontdekken dat dezelfde gouden draad door iedere traditie loopt, of deze nu religieus, filosofisch of zogenaamd primitief is; we voelen onmiddellijk een sympathie, een empathie, met iedereen die deze waarheden aanneemt of koestert. Dit schept op zichzelf al een eenheid, geeft een gevoel van begrip; we voelen een lotsverbondenheid.

Ieder mens is een kopie in het klein van wat zonnen en sterren zijn – levende godheden die wonen in tempels van stof. We hebben een even lange pelgrimstocht achter ons als vóór ons: een verleden vol cyclussen van ervaring door middel waarvan de ziel is gerijpt tot haar huidige status, en een toekomst van onbeperkte mogelijkheden waarin we vanuit onze menselijke staat zullen evolueren tot de volle glorie van een godheid. HPB beweert niet dat zij de bron is van deze leringen; maar ze heeft ‘een beperkt aantal fragmenten’ van de esoterische verslagen overgezet in taal van deze tijd.

HPB nodigt ons uit een paar ‘basisbegrippen te beschouwen waarop het hele gedachtestelsel berust en die dit doordringen’ (*De Geheime Leer* 1:43) en die de grondslag vormen van de heilige wetenschap van de oudheid en de religieuze en filosofische scholen van de wereld. Samengevat tot de kern luiden deze:

1) Dat er een eeuwig, alomtegenwoordig, onveranderlijk beginsel is dat niet kan worden omschreven omdat het ‘buiten het gebied en het bereik van het denken’ ligt, en toch: alle leven emaneert of vloeit voort uit Het. Theosofie heeft geen naam voor dit beginsel, en noemt het daarom: DAT – het oneindige, het ongeschapene, de wortelloze wortel, de oorzaak zonder oorzaak. Deze uitdrukkingen zijn maar een poging om het onbeschrijflijke te beschrijven, de oneindigheid van oneindigheden, de grenzeloze essentie van goddelijkheid die we niet kunnen omschrijven. Kortom, ze gaat uit van die schitterende oorspronkelijke essentie die *Genesis* de duisternis op het aangezicht van de afgrond noemt – die duisternis die tot licht werd gestimuleerd toen de ’elohīm ademden op de wateren van de ruimte.

2) Dat heelallen evenals ‘zich manifesterende sterren’ verschijnen en verdwijnen in een wisseling van eb en vloed, een ritmisch kloppen van geest en stof, waarbij iedere levensvonk in de kosmos, van sterren tot atomen, hetzelfde cyclische patroon volgt. Er is een voortdurende geboorte en dood, verschijnen en verdwijnen, van deze ‘vonken van de eeuwigheid’ omdat het ritme van het leven steeds nieuwe levensvormen voortbrengt voor werelden die terugkeren: melkwegstelsels en zonnen, mensen, dieren, planten en mineralen. Alle wezens en dingen hebben hun cyclussen van geboorte en dood, want geboorte en dood zijn poorten van het leven.

3) Dat alle zielen, die in hun hart dezelfde essentie hebben als de ‘universele overziel’, de volledige cyclus van belichamingen in de stofelijke werelden moeten doormaken om door eigen inspanningen hun goddelijke potentiële vermogens actief tot uitdrukking te brengen.

Waarom manifesteert het goddelijke zich zo vaak en in zoveel verschillende vormen? Ieder goddelijk zaad, iedere vonk van God, iedere levenseenheid, moet de grote cyclus van ervaring doormaken,

van de meest spirituele gebieden tot de meest materiële, om uit de eerste hand kennis op te doen over iedere bestaanstoestand. De godsvonk moet leren door iedere vorm te worden, dat wil zeggen, door zich in deze te belichamen terwijl hij zijn weg vervolgt langs de boog van de stof.

Hier is een visie om het hart te verheffen: als we *voelen* dat ieder mens een noodzakelijk deel van de kosmische bestemming is, geven we waardigheid aan onze inspanningen, aan de drang om ons te ontwikkelen. De reden voor deze grootse ‘cyclus van noodzakelijkheid’ is tweeledig: hoewel we beginnen als niet-zelfbewuste godsvonken, zullen we tegen de tijd dat we alles hebben ervaren wat er in iedere levensvorm te leren is, niet alleen zijn ontwaakt tot een vollediger bewustzijn van de menigten atomaire levens die dienen als onze lichamen op de verschillende gebieden, maar we zullen zelf goden zijn geworden.

Wanneer we begrijpen hoe nauw deze drie grondstellingen met onszelf samenhangen, gaan we inzien hoe alle andere leringen daaruit voortvloeien; ze zijn sleutels voor een ruimer begrip van wederbelichaming, cyclussen, karma, wat er na de dood gebeurt, de oorzaak en het opheffen van het lijden, de aard van de mens en de kosmos, de wisselwerking tussen involutie en evolutie, en nog meer – terwijl de ontwakende ziel al die tijd doorgaat met haar eeuwige zoektocht.

De theosofische filosofie is zo uitgestrekt als de oceaan: ‘onpeilbaar op zijn diepste gedeelten, biedt hij aan de grootste denkers een breed terrein van studie, terwijl hij aan zijn kusten toch ondiep genoeg is om het begripsvermogen van een kind niet te boven te gaan.’* Hoewel de waarheden ervan diep ingaan op de ingewikkelde kosmologische verbanden, loopt er een schitterende eenvoud door het geheel: *eenheid* is de gouden sleutel. Wij *zijn* onze broeders, ongeacht ons ras, onze opleiding of onze maatschappelijke of religieuze achtergrond. En deze verwantschap beperkt zich niet tot het menselijk: ze omvat ieder atomair leven dat evenals wij evolueert – alles

---

*William Q. Judge, *De Oceaan van Theosofie*, blz. 1.

binnen het netwerk van hiërarchieën waaruit dit kloppende organisme dat we ons heelal noemen bestaat. Ongetwijfeld is onze grote fout geweest om onszelf te beschouwen als afzonderlijke deeltjes die doel-loos rondzwerven in een vijandig heelal, in plaats van als godsvonken die zijn ontsprongen aan het centrale vuur van goddelijkheid – innerlijk in essentie evenzeer één als de vlam van een kaars één is met de stellaire vuren in de kern van onze zon.

Natuurlijk is het aannemen van het beginsel van universele broederschap relatief gemakkelijk vergeleken met het *in praktijk brengen* ervan. Wij hebben allemaal soms moeite om in harmonie met onszelf te leven, laat staan met anderen. Misschien zou een eerste stap kunnen zijn om onszelf te accepteren, om vriendschap te sluiten met onze hele natuur, en te erkennen dat wanneer we dat doen, we onze lagere neigingen accepteren en ook onze hogere potentiële vermogens. Door dit accepteren gaan we automatisch ook anderen accepteren, hun zwakheden en ook hun grootsheid. Dit is broederschap in actie, want het verdrijft die subtiele blokkades die ons ervan weerhouden te voelen dat we allen eenheden zijn die behoren tot één menselijke levensgolf.

Het thema van ons één-zijn met de natuur heeft de manier van denken en leven in deze tijd al ingrijpend veranderd. We gaan onszelf weer zien als deelnemers aan een ecosysteem van kosmische omvang. We beginnen te ontdekken dat wij, de waarnemers, niet alleen het voorwerp dat we waarnemen meetbaar beïnvloeden, maar ook alle andere evoluerende entiteiten. Het belangrijkste is dat we beseffen, hoewel nog onvoldoende, dat we *één* mensheid zijn, en dat wat u of ik doen om een ander te helpen van nut is voor iedereen, en weerklank vindt als een akkoord in de zich ontwikkelende symfonie die we samen componeren. Hoewel de last van onze onmenselijke daden inderdaad zwaar is, zal het heelal zich verheugen over het minste teken van mededogen in de ziel van zelfs één enkel mens.

Het zoeken van de mens naar waarheid

De waarheid is moeilijk te definiëren. Geleerden die in het verleden graven; wetenschappers die naar een verklaring zoeken van het heelal, van het atoom, van een vlinder; buren die over het hek van hun achtertuin met elkaar praten, ieder probeert de dingen te zien zoals ze werkelijk zijn. Deze uitdrukking, *de dingen zoals ze zijn*, is veelzeggend. We zouden die voorlopig kunnen aannemen als een definitie van waarheid: de dingen-zoals-ze-zijn, in tegenstelling tot wat ze voor onze zintuigen en ons beperkte verstand *schijnen* te zijn.

Ons zoeken naar waarheid gaat hand in hand met ons vermogen haar te begrijpen. Het ontvankelijk maken van onze natuur, waardoor we méér worden, een dieper en meedogender begrip ontwikkelen, is onderdeel van dit proces. Zij die ruimer van hart en geest zijn, kunnen dieper zien achter de uiterlijke schijn; ze worden niet gehinderd door onze beperkte horizon.

Wat belet ons de dingen te zien zoals ze werkelijk zijn? Natuurlijk speelt de illusie van de schijn, in het oosten *māyā* genoemd, een rol. Ontelbare voorbeelden bevestigen dat schijn bedriegt, en ook onze vooropgezette meningen staan ons in de weg. We zien alleen wat we willen zien. We bekijken de werkelijkheid door een bril die al gekleurd is. Ieder tijdperk en iedere cultuur geeft de bril een andere kleur. We willen dat de werkelijkheid zich aan ons voordoet zoals *wij* denken dat ze moet zijn, in plaats van zoals ze *is*. Onze menselijke natuur staat niet open en is niet flexibel genoeg; ons denken is niet vrij van vooroordelen en onze intuïtie is niet voldoende wakker om tot het hart van de dingen door te dringen. Tot

nu toe zijn we slechts gedeeltelijk geëvolueerd of ontwaakt.

Iedereen heeft een soort verlangen om te weten hoe de dingen werkelijk zijn. ‘Hoe gaat het met je?’ vragen we aan een vriend. We willen dat weten. We hebben banden met die persoon. Zijn welzijn en het onze zijn verbonden. Als hij zich niet goed voelt, voelen ook wij ons wat minder goed. Hoe is het werkelijk met hem? Laten we zeggen dat hij een dokter bezoekt, en op allerlei manieren wordt onderzocht en in goede gezondheid bevonden. Wat zeggen al die feiten ons over hem? Praktisch niets. Dat komt omdat de belangrijkste aspecten van een mens onzichtbaar zijn. Het is onmogelijk de ware persoon alleen aan de hand van uiterlijke dingen te ontdekken, want hij is veel meer dan dat. Moeten we dezelfde redenering niet ook op andere gebieden toepassen? Op vogels en bloemen, op de wind en de regen, op kometen en zonnen? Hebben ook deze dingen niet een innerlijke werkelijkheid achter de uiterlijke schijn? Dichters voelen dit zeer sterk. Daar gaat het om in de dichtkunst.

Met andere woorden, onze openheid en ontvankelijkheid voor de innerlijke waarheid moeten net zo groot zijn als de aandacht die we geven aan het observeren en classificeren van zichtbare verschijnselen. De dingen aanvoelen is vaak belangrijker dan ze te analyseren, te meten en te wegen. Het zoeken naar waarheid is geen intellectueel spel. Het is een naar binnen en naar buiten zien. Wat we buiten ons zien betekent niets als het niet iets in ons oproept. Hoe kunnen we schoonheid, grootsheid en moed kennen als die eigenschappen niet in ons zijn en daarop reageren? In die zin leeft de waarheid in ons als een goddelijke mogelijkheid of, zoals Browning het uitdrukte: ‘Diep in ons allen bevindt zich een innerlijk centrum, waar de waarheid ten volle verblijft.’ Uit dat stille centrum komen flitsen en inzichten. De mysticus of wijze, de kunstenaar of dichter, brengt deze flitsen tot uitdrukking, en die hebben het vermogen ons wakker te roepen.

De waarheid zetelt in het hart van het hart van alle wezens, groot en klein. Sommigen hebben een dieper begrip van deze waarheid ontwikkeld. Wij bevinden ons in het menselijke stadium van begrip en zelfexpressie. Vogels zijn vogels op grond van hetzelfde proces.

Goden zijn goden omdat ze het goddelijke tot ontwikkeling hebben gebracht. Daarom is het zoeken naar waarheid door alle eeuwen heen in verband gebracht met het denkbeeld van een pad, een pad van het zich ontvouwen van latente vermogens. We bevinden ons op dit pad dat leidt naar de volle bloei van het menszijn, of we dit beseffen of niet. Wanneer we ons gezichtsveld uitbreiden zodat het vele levens of reïncarnaties omvat, beseffen we dat er voor iedereen voldoende tijd is om zijn hogere mogelijkheden te ontwikkelen. Zij die dat met succes hebben volbracht, zijn de grote leraren en filosofen: Christus, Boeddha, Zarathoestra en een groot aantal anderen, onder wie Plato en Pythagoras.

De waarheid heeft geen uiterlijke kracht nodig want ze overtuigt door haar innerlijke geloofwaardigheid. Naar wat voor waarheid zoeken we? Een religieuze, filosofische of wetenschappelijke? Soms denkt men dat deze drie onvereenigbaar zijn. Dat is echter niet het geval, want het zijn facetten van de ene waarheid – in de mens, in de natuur, in de kosmos. De een kan de werkelijkheid benaderen vanuit een spiritueel gezichtspunt, een ander vanuit het intellectuele, een derde door het waarnemen van de fysieke wereld met al haar wonderen en schoonheid. Ze kunnen elkaar net zomin tegenspreken als het feit dat ik een ziel ben in tegenspraak is met dat ik ook een lichaam bezit. Als men het goed begrijpt kan de wijsheid van iedere tak van wetenschap de andere alleen aanvullen en uitbreiden, want ieder benadert dezelfde werkelijkheid vanuit een ander gezichtspunt.

Het grote heelal omringt ons aan alle kanten. Het is onze ouder; we zijn eruit voortgekomen. Alles wat wij in het klein zijn, moet het heelal op een enorm grote schaal zijn. We hoeven slechts op een nacht naar buiten te gaan als de wijze oude sterren stralen. Als we omhoogkijken naar de onmetelijke hemelen, wordt er in ons iets wakker, een gevoel dat ver uitgaat boven het bereik van het eindige verstand. De ziel verlangt naar de oneindigheid die ze niet kan bevatten: het innerlijke reikt naar het innerlijke.

Volgens de oude overleveringen heeft ons heelal een bepaalde structuur en werkt het op een bepaalde manier. Het werd geboren zoals wij zijn geboren, leeft zijn leven en zal, net als wij, op een dag

sterven en rusten. En eens, in de verre, verre toekomst zal het opnieuw worden geboren. Religie, wetenschap en filosofie proberen het te verklaren en ook hoe wij ermee samenhangen. Ze zoeken naar de waarheid, benaderen het probleem vanuit hun respectieve gezichtspunten en gebruiken hun eigen termen, maar over de waarheid kan geen definitieve uitspraak worden gedaan. Hoe meer iemand tot het mysterie doordringt en eerlijk verslag uitbrengt van zijn bevindingen, des te meer zullen zijn conclusies overeenstemmen met de even eerlijke bevindingen van anderen, of die nu van metafysische of fysische aard zijn. Maar wanneer de geest van het vrije onderzoek is verdwenen uit een organisatie die was bedoeld om hem te huisvesten, blijven er alleen lege ceremoniële, steriele, intellectuele gemeenplaatsen over.

We zijn allen leerlingen die ervaringen met elkaar uitwisselen, en we zouden niet veel leren als we alleen diegenen raadpleegden die ons standpunt delen. Vaak leren we meer van hen die anders schijnen te denken dan wij. Maar soms worden mensen met opvattingen die nauw verwant zijn gescheiden door een barrière van woorden. Als men veeleer naar overeenkomsten dan naar verschillen zou zoeken, zou men overeenstemming vinden op het brede terrein van algemene beginselen. Wat is het verschil tussen het karma van het oosten en het zaaien en oogsten van het Nieuwe Testament? De waarheid is één, dat kan niet anders, maar de wegen die ernaartoe leiden zijn even talrijk als de zoekers.

Dit betekent dat door de eeuwen heen alle pogingen om de kosmos te verklaren, gebaseerd zijn, gebaseerd moeten zijn, op bepaalde beginselen en ervaringen die we allen gemeen hebben, waaronder de mystieke en de dichterlijke.

Eén manier om de waarheid springlevend te houden en in ons hart te doen groeien is door haar telkens opnieuw onder woorden te brengen. Anders worden we aanbidders van komma's en puntkomma's, en ligt de waarheid begraven onder mantra's die eindeloos en gedachteloos worden herhaald. In de loop van vele eeuwen wordt de levende geest van de waarheid gekerkerd in zijn eigen organisaties. Dogma's groeien in het denken van de mens. Eens waren ze sym-

bolen van een levende boodschap, maar vroeg of laat worden ze als schelpen die men langs stille stranden vindt, vaak heel mooi, maar dingen waaruit het leven en de zin zijn verdwenen. Het antwoord op ons zoeken naar waarheid ligt niet in organisaties maar in onszelf.

De geest van het allerhoogste is in alle dingen. In de wind die langs ons gezicht strijkt, in de mus en het madeliefje en de kiezelsteen, in hen die lijden en in hen die gelukkig zijn, in het mooie en in het lelijke, en in het lelijke dat mooi wordt door de innerlijke geest. De wijsten onder de mensen hebben de mens afgeschilderd als een kind van de kosmos. Zij zagen de werelden die de velden van de ruimte vullen als bezielde door kosmische godheden, in wie we leven, ons bewegen en ons bestaan hebben; dat het leven dat de heelallen bezielt ook in ons klopt, en dat ook wij de begunstigden zijn van zijn serene wetten.

De waarheid is buiten ons en in ons. Ze is het hoe en waarom van de dingen in ons en in onze wereld. We worden aangespoord ernaar te zoeken door krachten in onszelf, kwaliteiten van de ziel. Hoeveel komt er tot ons door leed? Hoeveel door vreugdevolle bewustwording? Hoeveel door dagelijks het beste dat in ons is te geven bij het vervullen van onze plichten? Hoeveel door onze liefde voor onze medemensen, bekende en onbekende, die met ons het levenspad bewandelen?

Elektriciteit heeft vanaf het begin in de wereld bestaan. Hoeveel miljoenen mensen hebben de gevolgen ervan waargenomen vóór haar ontdekking? Goud heeft vanaf het begin in de wereld bestaan. Hoeveel mensen gaan er niet voorbij op de plek waar het verborgen ligt, tot men op een dag gaat graven en het vindt! Wijsheid was er vanaf het begin in het heelal, maar alleen zij die ervoor opstaan kunnen de waarheid afleiden uit wat ze zien.

Karma

Het menselijk leven is vol onrecht: verschillen in materiële omstandigheden, kansen en talenten, en ook natuurlijke of door de mens veroorzaakte rampen die honderden mensen ellende bezorgen zonder enige duidelijke oorzaak van de kant van de slachtoffers. Is er rechtvaardigheid in zo'n wereld? Kunnen de oorzaken achter deze gebeurtenissen worden achterhaald?

We leven ongetwijfeld niet in een heelal van toeval. Fysieke oorzaken en gevolgen vormen de basis van zowel wetenschappelijke kennis als dagelijkse beslissingen. Maar we beseffen vaak niet dat de fysieke wereld slechts het gevolg of de buitenste schil is van een kosmos die bijna geheel is samengesteld uit graden van bewustzijn en substantie die niet gemakkelijk door onze zintuigen kunnen worden waargenomen. Deze bestaat uit lichamen van levende organismen, die een grenzeloos web vormen van onderling verbonden levens die op elkaar inwerken en reageren.

Deze universele actie en reactie, of oorzaak en gevolg, wordt *karma* genoemd, een Sanskrietwoord dat 'handeling' betekent. Hoewel sommige tradities dit weergeven als de persoonlijke wil van een goddelijk wezen, is karma universeel en onpersoonlijk, een inherente eigenschap van de natuur. Iedere handeling, gedachte of gevoel is een energie die een invloed heeft op het heelal. Het heelal reageert dan automatisch, en vroeg of laat slaat de kracht terug op haar bron. Activiteiten die in harmonie zijn met natuurlijke patronen bewaren die harmonie en versterken haar, wat dan terugwerkt op de voortbrenger ervan; activiteiten die in strijd zijn met de patronen van de

natuur scheppen disharmonie, die ook terugwerkt op de initiatiefnemer. Als we het straf of beloning noemen, dan projecteren we eenvoudig onze eigen gevoelens op het natuurlijke proces waardoor evenwicht wordt hersteld nadat individuen die hun wil gebruiken oorzaken hebben geschapen.

Omdat we de onmiddellijke oorzaak van ons karakter, onze omstandigheden, onze onderlinge banden, ons plezier en ons lijden niet zien, zijn we geneigd ze te verklaren als toeval, geluk, het lot, of de wil van god. Het onrecht in het menselijk leven wordt echter veroorzaakt door de betrokkenen zelf, individueel en als groepen. Dit wordt niet erkend, in het bijzonder als we van mening zijn dat we bij de geboorte volledig nieuw zijn, in plaats van een uitdrukking van een spiritueel bewustzijnscentrum met een verleden dat even ver teruggaat als het heelal zelf.

Wezens die het menselijke stadium hebben bereikt, hebben op aarde veel levens als mens doorgemaakt. Ze hebben van binnenuit en door te reageren op de omstandigheden, bepaalde karaktertrekken opgebouwd, en hebben bepaalde vaardigheden en tekortkomingen versterkt. Bovendien heeft ieder individu door contact met anderen oorzaken in beweging gezet die hem aantrekken tot bepaalde groepen mensen om de gevolgen te ervaren. Ieder mens wordt geboren met veel neigingen en menselijke banden die wachten op een kans om zich tot uitdrukking te brengen, en zich om te vormen tot een nieuw stel omstandigheden. Als we over de vele oorzaken nadenken die we in één leven in beweging hebben gezet, dan hoeven we ons niet te verbazen over de verscheidenheid van omstandigheden in de wereld.

Waarom herinneren we ons de oorzaken niet?

De reden waarom we ons niet bewust zijn van veel oorzaken die we in beweging hebben gezet ligt in onze complexe, samengestelde structuur. Tijdens het leven identificeren we ons bijna volledig met onze persoonlijkheid en ons lichaam, maar deze persoonlijkheid of ons dagelijkse psychische zelf overleeft de dood net zomin intact als ons lichaam. Wanneer de spirituele aspecten zich na de dood terugtrekken uit ons psychische 'lichaam', verspreiden de krachten die

het bijeenhouden zich, en het valt uiteen in psychische ‘atomen’ die door de natuur circuleren evenals de fysieke atomen van ons lichaam dat na het sterven doen. Wanneer de tijd aanbreekt om te worden wedergeboren, wordt het grootste deel van deze mentaal-emotionele substantie weer verzameld om een nieuwe persoonlijkheid op te bouwen, en de elementen die een nieuwe combinatie hebben gevormd hebben geen herinnering van de persoonlijkheid die ze tevoren hielpen samenstellen. Niettemin is de ‘nieuwe’ persoonlijkheid, omdat die atomen het stempel dragen van de eigenschappen en neigingen die erop zijn afgedrukt in de vorige belichaming, het rechtstreekse gevolg van de vorige en de voortzetting ervan in een reeks. We worden beïnvloed door dit karma dat we niet volledig begrijpen of ons herinneren, omdat het letterlijk een deel van ons is, en door ons is gevormd.

Niettemin zijn we meer dan psychomentele wezens. Onze spirituele aspecten zijn blijvend en bewaren het verslag van ons verleden. Indien we ons bewustzijn op die niveaus zouden richten, zouden we onze vroegere levens kunnen kennen – hoewel we misschien zouden ontdekken dat dit een zeer ontnuchterende ervaring is. Naarmate ons dagelijks bewustzijn universeler wordt, groeit het geleidelijk naar zijn spirituele ouder, tot de tijd komt dat we dood en wedergeboorte bewust doormaken en in staat zijn de oorzaken die ons leven vormgeven te kennen.

Is karma fatalisme?

Indien alles een oorzaak heeft en niets door toeval wordt veroorzaakt, dan concluderen sommige mensen dat we door het verleden geketend moeten zijn aan een vooraf bepaald onontkoombaar lot. Zo’n opvatting gaat voorbij aan de gedachte dat we niet alleen schepselen van stof of bewustzijn zijn, maar in onze diepste lagen fundamenteel identiek zijn met kosmische goddelijkheid. Elke entiteit in de natuur heeft een vrije wil, zelfs al wordt haar vrijheid door haar niveau van evolutie en haar relaties met andere entiteiten beperkt. Toch betekenen die beperkingen niet dat we onze vrij wil niet tot uitdrukking brengen.

Onze gewoonten om te denken, te voelen en te handelen zijn indrukwekkende krachten, en het is gemakkelijk om zich te laten meedrijven langs de weg van de minste weerstand. Maar als ons verlangen en onze overtuiging sterk zijn, dan *kunnen* we veranderen. Terwijl we onvermijdelijk de gevolgen van onze handelingen onder ogen moeten zien, hoeven we niet erdoor te worden beheerst. Nieuwe karmische gevolgen vloeien voortdurend voort uit onze reacties, motieven en houdingen, zodat we op ieder moment een nieuwe zelfgeschapen entiteit zijn. De persoonlijkheid die de gevolgen van karma uit het verleden ontvangt kan heel veel zijn veranderd ten opzichte van die welke het oorspronkelijk heeft gemaakt, evenals een volwassen persoon gewoonlijk verschilt van wat hij als tiener was, hoewel hij hetzelfde individu is en zich moet bezighouden met de gevolgen van de beslissingen van de tiener. Zijn huidige perspectief laat hem misschien toe om creatief om te gaan met zelfs de ongelukkige gevolgen van zijn verleden, waarbij hij iets dat potentieel negatief is omzet in een kans om te leren en te groeien.

Door oorzaken van een meer harmonische kwaliteit voort te brengen, kunnen we misschien positieve aspecten vinden in veel van de vroegere disharmonische gevolgen die we hebben geschapen en deze verzachten, terwijl we een nieuw soort zaden planten voor de toekomst. Zo stelt karma ons in staat onze bestemming te kiezen en vorm te geven, waarbij het ons in de gelegenheid stelt leiding te geven aan ons eigen leven door onszelf te beheersen en controle uit te oefenen over de manier waarop we ons door de omstandigheden laten beïnvloeden.

Karma en mededogen

Soms wordt karma verkeerd geïnterpreteerd als een rechtvaardiging van ongevoeligheid en om een status quo van lijden en onrechtvaardigheid in stand te houden, individueel of in de maatschappij. Zulke redeneringen gaan voorbij aan het feit dat het niet alleen het karma van een persoon is om moeilijke situaties te ervaren, maar ook om anderen om hem heen te hebben die hem kunnen helpen. Door ons naar anderen toe afstandelijk te gedragen scheppen we zelfbeper-

kend karma in onszelf. Als delen van een organische eenheid, die in essentie identiek zijn met elk ander deel, is het onze verantwoordelijkheid om anderen naar beste kunnen te helpen. Mededogen en een gevoel van medeleven voor allen vormen een uitstekende manier om te groeien en zijn een uitdrukking van wat edel en werkelijk menselijk is.

De sleutel tot het begrijpen van het heden ligt in de erkenning dat alles een oorzaak heeft en een gevolg zal hebben, omdat het heelal en alles daarin door hun vroegere activiteiten zijn gevormd. Ieder van ons heeft zichzelf door ontelbare levens gevormd tot precies wie we nu zijn, en door onze huidige gedachten, handelingen en verlangens vormen we zelf onze toekomst. Onze reacties op degenen om ons heen brengen een patroon van oorzaken op gang dat in toekomstige verbintenissen met die individuen moet worden uitgewerkt. En zoals wij de grote voorraadschuur van ons karma uit het verleden zijn, evenzo is elke andere entiteit in de natuur haar eigen karma. Als mensen maken we deel uit van grotere entiteiten – zoals de aarde en het zonnestelsel – die ook karma scheppen dat de mensheid beïnvloedt evenals onze handelingen de kleinere levens beïnvloeden die ons lichaam samenstellen.

Er is een wisselwerking tussen de dingen en ze reageren op elkaar, want het heelal is een volledige eenheid, één enkel levend organisme, en niet een verzameling oppervlakkig samenhangende delen zoals het soms lijkt te zijn. Elk deel beïnvloedt ieder ogenblik het geheel, en wordt erdoor beïnvloed, en door deze wisselwerkingen werkt het heelal op zijn manier. Onze levens hebben een invloed op alles in en rondom ons; de gevolgen van wat we besluiten te denken en te doen en te voelen zijn niet beperkt tot alleen onszelf of degenen die we kennen. Als we voorbij de bekrompen, op onszelf gerichte aspecten van onszelf kunnen zien en in overeenstemming kunnen leven met de ruimere belangen van de myriaden wezens die ons omringen, dan zullen we een positieve invloed van planetaire omvang worden, en karma scheppen dat een weldaad zal zijn, zowel nu als in de toekomst.

Gedachten over *De Stem van de Stilte*

Help de natuur en werk met haar mee; en de natuur zal u als een van haar scheppers beschouwen en voor u neerbuigen.

– *De Stem van de Stilte*

Van de geschriften van H.P. Blavatsky heeft haar klassieke, devotio-
nele boekje, *De Stem van de Stilte*, door de jaren heen een grote aan-
trekkingskracht uitgeoefend. De zuiverheid van de universele
waarheid blijkt uit iedere bladzijde van dit kleine werkje, ontleend
aan ‘Het Boek van de Gulden Voorschriften’, dat al ontelbare eeu-
wen de stappen heeft geleid van leerlingen in de mystiek die op zoek
zijn naar het spirituele pad. De oorspronkelijke *Voorschriften* om-
vatten ongeveer ‘negentig korte verhandelingen’, waarvan HPB er
negenendertig uit het hoofd leerde. Afschriften ervan zijn op dunne
platen gegraveerd en worden ‘gewoonlijk bewaard op de altaren
van de tempels die zijn verbonden aan de centra’ van de mahāyāna-
scholen. In haar latere jaren vertaalde ze een aantal uitgekozen frag-
menten uit de *Voorschriften* die, voorzien van haar aantekeningen, dit
werk van grote schoonheid vormen.

De *Stem* bestaat uit drie ‘Fragmenten’ – De Stem van de Stilte,
De Twee Paden en De Zeven Poorten – die als doel hebben om het
lagere zelf zich bewust te laten worden van het hogere zelf. De aan-
sporingen, de wijsheid en de geluidloze stem van dit zelf kunnen
niet volledig worden begrepen vóór wij dat zelf *worden*, ‘de hande-
lende persoon en de getuige, . . . het licht in de klank en de klank in
het licht’.

Mededogen is de drijvende kracht in zowel het mahāyāna-boed-

dhisme als de Theosophical Society. De bekende zenboeddhistische geleerde dr. D.T. Suzuki schreef over *De Stem van de Stilte*:

Ongetwijfeld was Mw. Blavatsky tot op zekere hoogte ingewijd in de diepere mahāyāna-leringen en bracht daarna als theosofie naar buiten wat ze voor de westerse wereld geschikt achtte.

– *The Eastern Buddhist* (oude reeks) 5:377

De goddelijke eenheid van leven, de rechtvaardige en onfeilbare werkingen van karma, en onze cyclische wedergeboorten hier op aarde, vormen het omvangrijke doek waarop aspecten van menselijke conflicten en mogelijkheden openhartig worden afgeschilderd. Verschillende soorten illusie die uit ‘de ketterij van afgescheidenheid’ voortvloeien, worden eveneens behandeld, en ook de discipline en de beoefening van de pāramitā’s of deugden die van een werkelijke adept of leraar worden verlangd. Deze omvatten naastenliefde, harmonie in woord en daad, geduld, standvastigheid en gelijkmoedigheid ten opzichte van genot en leed, wat via *dhyāna* (contemplatie) leidt tot verlichting – *prajñā*. ‘De Twee Paden’ en ‘De Zeven Poorten’ wijzen op de verschillen tussen het pad van de pratyekaboeddha dat zijn hoogtepunt vindt in het kiezen van het eonendurende nirvāṇische geluk, en het pad van de boeddha van mededogen die zich geroepen voelt afstand te doen van zijn welverdiende nirvāṇa met het doel op aarde te blijven en het leed van de mensheid te helpen verlichten. Het pad ‘voor zichzelf alleen’ wordt de dharma van het oog of het verstand genoemd, het uiterlijke en vergankelijke; het pad om anderen te helpen, de dharma van het hart, is blijvend en eeuwigdurend en is bekend als het ware kenmerk van esoterische wijsheid.

De aarde is ons thuis waar we al eeuwenlang de vruchten van vroegere daden en gedachten oogsten, soms in vreugde en soms vervuld van pijn en lijden. Ze wordt de Hal van Verdriet – *Myalba* (hel) – genoemd vanwege de beproevingen die we zelf in vroegere levens hebben veroorzaakt. Op onze reis via de Hal van Lering naar de Hal van Wijsheid worden we ons geleidelijk ervan bewust dat ware vreugde ontstaat door het volgen van de dharma van het hart, door het opofferen van het persoonlijke aan het zelfloze en universele, van de

duisternis van de angst aan het hartenlicht van moed.

Wanneer we ons karma en de absolute rechtvaardigheid van de karmische werking positief onder ogen zien, geeft dat ons bemoedigende gedachten:

geen poging, hoe gering ook, hetzij in goede of verkeerde richting, kan uit de wereld van oorzaken verdwijnen. Zelfs verwaaide rook laat sporen na. . . . De peperplant zal geen rozen voortbrengen, evenmin zal de zilveren ster van de geurige jasmijn doorn of distel worden.

– blz. 32

Het is boeiend het gebruik van paradoxen in *De Stem* te onderzoeken. Een paradox toont twee schijnbaar tegenstrijdige kanten van dezelfde waarheid als een middel om de intuïtie en andere vermogens dan de zuiver verstandelijke wakker te roepen, wat het denkvermogen verhindert om te verstarren in één zienswijze, door het de vrije teugel te geven om andere mogelijke betekenissen te onderzoeken. De waarheid is altijd vitaal en in beweging, maar als ze wordt vastgelegd in een gedachtevorm, verdwijnt de vitaliteit en wordt ze een dogma: ‘de zaden van wijsheid kunnen in een bedompte ruimte niet ontkiemen en groeien.’

De betekenis van het pad is een paradox gehuld in paradoxen. Individueel zijn wij het pad dat leidt naar het hart van het heelaal: ‘U bent ZELF het voorwerp van uw zoeken.’ Als mensheid zijn we echter allen samen op weg en leren we de lessen die bij onze staat van zelfbewustzijn horen. Maar al zijn we zelfbewust, dan betekent dat niet dat we ons bewust zijn van onze spirituele toekomst. De moeilijkheden en kansen verschillen voor ieder van ons, afhankelijk van het ‘karmische kroost van al onze vroegere gedachten en daden’. ‘De leraar kan slechts de weg wijzen. Het pad is één voor allen, de middelen om het doel te bereiken moeten per pelgrim verschillen.’ We geven al richting aan onze eigen evolutie, maar naarmate onze wil en innerlijke betrokkenheid toenemen, worden we voor al onze gedachten en daden in hogere mate verantwoordelijk. Zodra we met goede bedoelingen één stap vooruit doen zegt het leven ‘bewijs het’, en nemen de moeilijkheden toe. Het is een lange en afwisselende reis

waarbij we met vallen en opstaan vele keren een doodlopende weg inslaan of omwegen maken. Maar er zijn altijd aanmoedigingen. ‘Bedenk . . . dat iedere mislukking succes betekent en dat elke oprechte poging te zijner tijd wordt beloond’: ‘Als u geen zon kunt zijn, wees dan een nederige planeet . . . Wijs anderen de ‘Weg’ . . . zoals de avondster de weg wijst aan hen die hun pad in het duister bewandelen.’

De dualiteit van het denken is een belangrijke paradox, want het denken is de spil van ons menszijn en kan óf worden gebruikt als de ‘speelplaats van de zintuigen’ óf als een instrument voor zielenwijsheid. We aarzelen tussen het ‘ik ben ik’ bewustzijn en het besef van ‘ik ben een deel van alle dingen’. Hoofdgeleerdheid die niet door de geest wordt verlicht, valt ten prooi aan het bedrieglijke licht van de illusie, dat de zintuigen betovert en ‘het denken verblindt’, waardoor egoïsme, zelfzucht, wreedheid en eerezucht worden gevoed; bescheidenheid en onpersoonlijkheid daarentegen openen de deur naar zelfkennis. Op de allereerste bladzijde lezen we: ‘Het denken is de grote vernietiger van het werkelijke. Laat de discipel de vernietiger vernietigen.’ Dit houdt de opdracht in het negatieve aspect van het denken te overwinnen en te beheersen. Het volgende belicht de ware functie van het denkvermogen:

‘Want het denken is als een spiegel; bij het weerkaatsen verzamelt het stof. Het heeft de zachte ademtocht van zielenwijsheid nodig om het stof van onze illusies weg te blazen. Tracht, beginneling, uw denken en ziel één te laten worden. . . . zoek in het onpersoonlijke naar de ‘eeuwige mens’; en als u die heeft ontdekt, zie naar binnen: u bent Boeddha.

– blz. 24

Door ervaring leren we ons onderscheidingsvermogen te gebruiken en onze beste leraar is het leven en de omgang met anderen. Het is duidelijk dat de bekende paradox ‘Geef uw leven op, als u wilt leven’ niet betekent dat we onze verantwoordelijkheden moeten opgeven, het gezin verlaten en ons terugtrekken in de bergen om spiritueel te worden. ‘De mens die de taak die hem in het leven ten deel valt niet volbrengt – heeft vergeefs geleefd’:

Volg het levenswiel; volg het wiel van plicht tegenover volk en familie, vriend en vijand, en denk niet langer aan genot of pijn. Put de wet van karmische vergelding uit. – blz. 33-4

Door onze aandacht te richten op belangrijker zaken, en gehechtheid aan het persoonlijke en zelfzuchtige op te geven, zullen we ‘de verschansing van de ziel’ vinden, die blijvend is, en zullen we passieve levensaanvaarding vervangen door een meer actief *weten* en *handelen*.

Dichterlijke beeldspraak en natuursymboliek lenen zich voor mystieke gedachten, en omdat aspecten van het menselijk bewustzijn werkingen van de natuur weerspiegelen, hebben symbolen, zoals de lotus, het vermogen om te inspireren.

Laat uw ziel het oor lenen aan elke kreet van smart, zoals de lotus zijn hart opent om het morgenlicht in te drinken.

Laat niet de felle zon één traan van smart drogen, vóór u die zelf van het gezicht van iemand die lijdt heeft afgewist.

Maar laat elke brandende menselijke traan uw hart raken en daar blijven bestaan en wis hem nooit af voordat het leed dat hem deed vloeien is weggenomen.

Deze tranen, u met een groot meedogend hart, zijn de stromen die de velden van onsterfelijke barmhartigheid bevoeien. Op die grond ontluikt de middernachtelijke bloem van Boeddha . . . – blz. 12

Zouden de menselijke tranen van smart niet de oorzaak kunnen zijn geweest die de boeddha van mededogen tot zijn uiteindelijke keuze deed besluiten nirvāṇa op te geven? ‘Mededogen spreekt en zegt: ‘Kan er gelukzaligheid zijn wanneer al wat leeft moet lijden? Zult u gered worden en de hele wereld horen klagen?’

De betrokkenheid en de mate van zelfopoffering van een bodhisattva of boeddha van mededogen zijn zodanig dat hij zichzelf volledig geeft en zich aansluit bij hen die ‘zonder door de mensen te worden bedankt of opgemerkt’ de beschermmuur bouwen en instandhouden, die de mensheid beveiligt om ons en deze planeet ‘onzichtbaar voor nog grotere rampen te behoeden’.

Iedere dag maken we keuzes en deze hebben gezamenlijk als resul-

taat een steeds groter universeel mededogen, of spirituele zelfzucht waarvan de pratyekaboeddha een voorbeeld is die, hoewel volkomen zuiver, niettemin door zijn einddoel van nirvāṇa wordt verblind, en niet aan anderen denkt. De edelste dingen die men kan verwerven hebben een eenvoudig begin. In het begin van *De Stem* lezen we de stelregel: 'Treed uit het zonlicht in de schaduw om meer plaats te maken voor anderen.' Dit is zo duidelijk dat een kind het kan begrijpen en een prachtige manier om het beginsel van eerst aandacht voor anderen en dan pas voor uzelf over te brengen. Het boek bevat ook gedachten die zo diepzinig zijn dat het verschillende levens zou vergen ze te doorgronden. Hoe weinig zien we van de verheven werkelijkheid die we innerlijk zijn. We zijn allemaal wat we van onszelf tot dusver hebben gemaakt, en onze verschijning weerspiegelt zowel het onzichtbare als het zichtbare. Dat wat van leven tot leven blijvend is zit diep in ons verborgen, onzichtbaar en nog niet verwezenlijkt:

Vestig de blik van uw ziel op de ster waarvan u een straal bent, de fonkelende ster die schijnt in de lichtloze diepten van het eeuwige zijn, de grenzeloze velden van het onbekende. – blz. 29

De schoonheid van deze woorden voert gedachten en gevoelens weg van het wereldse pad naar die grenzeloze gebieden van het onbekende waar het innerlijke zelf woont. Zulke overpeinzingen geven een diepere betekenis aan het dagelijks leven en maken het mogelijk enkele regels uit deze voorschriften te lichten en ze dagenlang op de achtergrond van het denken te houden. Dat is een natuurlijke vorm van meditatie die steeds kan doorgaan, zonder de gewone werkzaamheden te onderbreken waaraan we onze volle aandacht moeten geven. En men weet nooit wanneer een plotselinge intuïtieve gedachte door ons denken kan flitsen, waardoor we ons van waardevolle inzichten bewust worden. Want deze woorden hebben kracht – de vitale kracht van tijdloze waarheid, van wijsheid van het goddelijke, van de stem van de stilte.

Spirituele groei of spiritueel behaviorisme?

De vele methoden om zich persoonlijk te ontwikkelen die tegenwoordig met elkaar wedijveren om aandacht van het publiek, maken het steeds moeilijker te zien welke nuttig is, welke schadelijk, of welke helemaal niet werkt. De moderne opvattingen vertroebelen de zaak verder door de nadruk te leggen op gemak, snelle resultaten en mechanische oplossingen, en dat allemaal met zo min mogelijk inspanning van onze kant. Onze aandacht gaat veeleer uit naar symptomen en gedragingen dan naar de oorzaken ervan: we willen een pil, een techniek, een kunstgreep – voorverpakt, automatisch, snelwerkend en veilig – om ons het gewenste resultaat te geven. We zien deze houding van spiritueel behaviorisme in zelfhulp-bandjes die de luisteraar beloven dat hij enkel door herhaaldelijk naar de bandjes te luisteren zal veranderen en vorderingen zal maken; sommige bandjes werken op het onderbewustzijn en vereisen helemaal geen bewuste inspanning. Het klinkt zo mooi: een pijnloze, effectieve oplossing voor tal van problemen en een gemakkelijke weg naar persoonlijke en spirituele groei – de verleiding is groot het eens te proberen. Maar al kan deze benadering ‘resultaten’ opleveren, het is niet helemaal duidelijk of ze ook bijdraagt aan een zinvolle persoonlijke ontwikkeling.

De religieuze tradities van de mensheid hebben ons door de eeuwen heen verzekerd dat mensen zowel goddelijke als psychische en fysieke wezens zijn. De menselijke groei is een zaak van de lange termijn; vanuit het perspectief van reïncarnatie is het in feite iets van zeer lange duur. Tegen de achtergrond van dit panorama van het menselijke bestaan wordt onmiddellijke bevrediging irrelevant. We

zijn langzaam aan het evolueren om meedogende, zelfbeheerste meesters te worden van de eigenschappen die ons van het dierenrijk onderscheiden. Op deze evolutiereis gaat het eerder om het reizen zelf – de pogingen, de motieven, de houding – dan om een bepaald doel te bereiken of in het bezit te komen van bepaalde eigenschappen en vermogens. Werkelijke groei bestaat in een transformatie van onszelf, zodat verworvenheden het daaruit voortvloeiende natuurlijke gevolg zijn en niet iets dat op ons wordt afgedrukt. Door de uiterlijke gevolgen te zien als een bijproduct van onze innerlijke ontwikkeling in plaats van een doel op zich, zijn we beter in staat om met alles wat ons overkomt op een positieve en zelfbewuste manier om te gaan. Wanneer we ons daarentegen laten veranderen zonder er zelf moeite voor te doen, dan kunnen we gemakkelijk steeds passiever worden en meer openstaan voor de invloeden van anderen en van de onontwikkelde aspecten van onszelf. Passieve methoden van ontwikkeling, die veeleer de symptomen van onze innerlijke toestand aanpakken dan die toestanden zelf, ondermijnen juist die kwaliteiten die we het meest nodig hebben om volledig mens te worden: zelfdiscipline en zelfbeheersing, een actieve wil en vertrouwen op onze eigen kracht en wijsheid.

Deze situatie doet denken aan het moderne boerenbedrijf. Om de opbrengst te verhogen, hebben de boeren hun toevlucht genomen tot kunstmest, pesticiden, herbiciden, ongecontroleerde irrigatie en monocultuur. Hoewel deze praktijken op korte termijn winst opleveren, verwoesten ze op den duur de grond en veroorzaken milieuverontreiniging en uitputting van het grondwater. Biologische processen daarentegen laten planten gedijen zonder schade aan het milieu en verbeteren ook de grond, zodat hoge opbrengsten mogelijk blijven. Evenals bij de biologische landbouw, zijn gunstige ontwikkelingspraktijken afhankelijk van een zorgvuldige voorbereiding en van inzicht in en deelname aan de natuurprocessen. Het zijn geen onmiddellijk werkende remedies die op grote schaal kunnen worden geproduceerd. Als we ons denkvermogen en onze energieën cultiveren en beheersen, zodat ons wezen is voorbereid op het maken van vooruitgang, zal er groei plaatsvinden en zich voortzetten. Een derge-

lijk programma is niet afhankelijk van indrukwekkende resultaten die ten koste van de toekomst worden bereikt. Technieken zoals hypnose, zelfhypnose en beïnvloeding van het onderbewustzijn leveren oppervlakkige resultaten op, maar ondermijnen de basisfactoren die we voor blijvende spirituele groei nodig hebben. Het behalen van snelle resultaten door middel van zulke praktijken kan ons uitputten en op een lager niveau dan ons huidige ontwikkelingspeil brengen.

De belangrijkste reclamemakers voor landbouwchemicaliën zijn juist die bedrijven die ze fabriceren en die voor hun winst afhankelijk zijn van de verkoop en het toenemende gebruik ervan. Vertegenwoordigers van die bedrijven zijn voor de boeren de voornaamste bron van informatie geweest op het gebied van werkwijzen in de landbouw. Ook op het terrein van de menselijke ontwikkeling zijn de belangrijkste promotors van een bepaalde techniek of opvatting vaak degenen die van het gebruik hiervan financieel voordeel genieten. Des te meer reden voor iedereen om zelf na te denken, te onderzoeken, en voorzichtig te zijn bij het accepteren van praktijken die iemand anders probeert te verkopen.

Een ander aspect hiervan is dat het toepassen van mechanische of passieve methoden een ontwikkeling kan forceren waar we nog niet aan toe zijn, zodat we innerlijk gemakkelijk uit balans raken. Het is veel gemakkelijker ons open te stellen voor bepaalde ervaringen en energieën dan ze te beheersen als ze eenmaal zijn begonnen. Men moet over veel onderscheidingsvermogen beschikken om de resultaten van de verschillende praktijken te beoordelen. Haṭhayoga, bijvoorbeeld, wordt in het algemeen voorgesteld als een vorm van lichamelijke oefening voor een goede conditie en gezondheid. Ze kan evenwel psychische centra van het lichaam activeren, wat de hindoe-yogi's heel goed wisten. Evenals technieken die ten doel hebben de kuṇḍalinī en andere energieën op te wekken, kan ze dramatische gevolgen hebben en verontrustende ervaringen oproepen, waarmee men zelfs met de hulp van een betrouwbare en competente leraar misschien moeilijk om kan gaan. De meesten van ons zijn niet in staat deze verschijnselen te beheersen, omdat we in onszelf nog niet de basis hebben gelegd waardoor ze voor ons tot iets natuurlijk worden.

Bovendien kan het toepassen van methoden voor persoonlijke verandering, die ons zelfbewuste oordeel opzijzetten, ervoor zorgen dat we het contact verliezen met die gebieden in onszelf die onze aandacht hard nodig hebben. Betekent een verandering in ons gedrag of zelfs in ons mentale patroon dat we innerlijk groeien of alleen dat ongewenste symptomen worden onderdrukt? We willen ons allemaal zo nu en dan ontdoen van onze onvolmaaktheden en moeilijkheden, maar wat zijn deze anders dan aanwijzingen dat we verschillende karaktertrekken hebben die we moeten bijstellen? Op dezelfde manier zouden we ons kunnen indenken dat het heerlijk moet zijn fysieke pijn kwijt te raken, maar zonder die negatieve reactie van ons lichaam zouden we al gauw ernstig ziek worden. We zouden het niet voelen als we gewond raken, en niet weten wanneer we moeten reageren of ons gedrag moeten veranderen. Lepra is een voorbeeld van de traumatische gevolgen van het verlies van ons fysieke gevoel als het lichaam gewond en geïnfecteerd raakt en tenslotte wordt misvormd omdat de normale lichamelijke gewaarwording van de lijder ontbreekt. Op overeenkomstige wijze kunnen we zonder de nuttige – hoewel onwelkome – psychische pijn spirituele lepralijders worden en ons spirituele lichaam in toenemende mate misvormen omdat de juiste reactie op onze innerlijke omgeving ontbreekt.

Misschien is de meest fundamentele vraag van alle: waarom willen we ons eigenlijk ‘verbeteren’? Het voornaamste voordeel dat veel bestaande technieken noemen is succesvol zijn – persoonlijk, financieel, mentaal, maatschappelijk, spiritueel en fysiek. Al aanvaarden we dit in het algemeen als een normaal en zelfs prijzenswaardig motief, het weerspiegelt een egocentrische houding en geen universele. In plaats dat het ons richt op het spirituele centrum van ons wezen, leidt het er veeleer toe dat we ons op onze persoonlijkheid concentreren, waardoor het ego een vastere greep op ons krijgt. Het mahāyāna-boeddhisme wijst nadrukkelijk op het gevaar van dit soort spirituele zelfzucht. Hoewel grote spirituele vooruitgang kan worden gemaakt en psychische en spirituele vermogens kunnen worden verworven door iemand die naar zelfverbetering streeft ten behoeve van zijn persoonlijke succes of om aan het leed van het menselijk bestaan

te ontsnappen, is dit pad in wezen op het 'ik' gericht, en daarom beperkt. Bij deze benadering bestaat altijd het gevaar dat men tot destructieve zelfzucht vervalt en in ontwikkeling achteruitgaat, tot schade van zowel anderen als onszelf. Iemand die groeit als gevolg van een alomvattende liefde en een verlangen iedereen die hem omringt meer van dienst te kunnen zijn, ook als dit een vertraging of opzijzetten van zijn eigen persoonlijke vooruitgang betekent, heeft zich een doel gesteld dat uitgaat boven persoonlijke beperkingen. Door ons te concentreren op resultaten, uiterlijkheden en het tastbare, zijn we al gauw geneigd het motief als een metafysische factor en daarom als onbelangrijk af te wijzen. Het motief is echter de factor waar alles in de menselijke ontwikkeling om draait; het geeft aan in welke richting we ons bewegen en wat voor iemand we uiteindelijk willen worden – en datgene waarnaar we verlangen, *worden* we na verloop van tijd.

Hoe kunnen we de waarde van ontwikkelingsprogramma's beoordelen? Het is van essentieel belang dat ieder mens zijn eigen onderscheidingsvermogen gebruikt. Daarbij moet men echter twee belangrijke elementen in aanmerking nemen: onzelfzuchtigheid en universaliteit. Voor zover een techniek een beroep doet op ons verlangen iets voor onszelf of iets voor niets te krijgen, versterkt ze ons ego in plaats van zijn greep op ons bewustzijn lossen te maken. Dat betekent niet dat men geen betere leermethoden zal vinden naarmate het inzicht groeit – hoewel alleen ervaringen die in ons diepere zelf worden vastgesteld een blijvende aanwinst voor ons karakter zullen zijn, terwijl oppervlakkige gewoonten na de dood samen met ons fysieke en psychische lichaam zullen verdwijnen. We moeten niet alleen kijken naar resultaten, maar ons oordeel baseren op onze motieven, onze houding en de natuurlijke werking van spirituele krachten in ons. Wat is in het leven van de mens werkelijk van belang? In de *Bhagavad Gītā* geeft Krishna ons de raad wijsheid te zoeken 'door dienstbaarheid, door intensief onderzoek, door vragen, en door nederigheid', waarbij de nadruk wordt gelegd op handelen zonder persoonlijke gehechtheid aan de gevolgen ervan. Er bestaat geen kortere weg naar innerlijke groei, want het betreft een actief

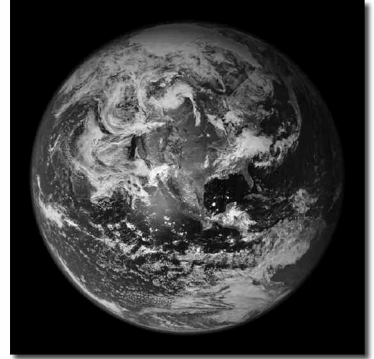
proces, niet een van alleen maar ontvangen. Ons bewustzijn concentreren op het goddelijke, en onze handelingen benaderen vanuit het gezichtspunt van het allerhoogste in plaats van dat van onze persoonlijkheid – dat is het tijdloze pad naar spirituele groei. Door een minder op onszelf gerichte houding te ontwikkelen, en ons te concentreren op het dienen van anderen, zullen we ontdekken dat we de kwaliteiten bezitten die we nodig hebben en dat we met succes onze problemen en onvolmaaktheden kunnen aanpakken.

Want het motief, *en alleen het motief*, bepaalt of het uitoefenen van macht zwarte en verderfelijke, dan wel witte en goedaardige magie is. Het is onmogelijk gebruik te maken van spirituele krachten als er in de handelende persoon ook maar een zweem van zelfzucht is overgebleven. Want als de bedoelingen niet volkomen zuiver zijn, zal het spirituele zich omvormen tot het psychische, zal het op het astrale gebied werken, en kunnen er daardoor verschrikkelijke gevolgen worden teweeggebracht. De vermogens en krachten van de dierlijke natuur kunnen zowel door zelfzuchtige en wraakgierige, als door onzelfzuchtige en vergevensgezinde mensen worden gebruikt; de vermogens en krachten van de geest staan alleen ter beschikking van hen, die volkomen zuiver van hart zijn – en dat is GODDELIJKE MAGIE.

Oneindige onvolmaaktheid

Als we naar onze aarde, Gaia, kijken, kan men moeilijk ontkennen dat we bij elkaar horen. Velen van ons staan ergens op deze foto en door op deze manier ernaar te kijken, worden we eraan herinnerd dat wij er allemaal deel van uitmaken, letterlijk. Hoeveel wegen er innerlijk misschien ook zijn, we volgen in wezen allemaal dezelfde weg. Bij nadere beschouwing van de foto zien we een levend wezen, bezielde zoals wijzelf, dat evolueert en groeit zoals wijzelf. Wanneer de aarde zich ontwikkelt, ontwikkelen wij ons, en omgekeerd.

Maar tot wat evolueren wij? Vaak verkondigen heilige geschriften dat het hoogste doel vervolmaking is. Het *Prajñāpāramitā Sūtra*, bijvoorbeeld, een van de belangrijkste mahāyāna-boeddhistische geschriften, vertelt ons over de zes volmaaktheden (vrijgevigheid, ethisch handelen, geduld, krachtadigheid, concentratie en wijsheid), maar moeten we dan geloven dat er een niveau van ethisch handelen of van geduld bestaat dat niet kan worden verbeterd? De bijbel zegt ons, 'Wees daarom volmaakt, zoals uw Vader in de Hemel volmaakt is' (*Mattheus 5:48*). Volmaaktheid betekent meestal dat er geen verdere evolutie mogelijk is en wijst duidelijk op een definitief en absoluut einde. Men vraagt zich dan ook af of volmaaktheid een feitelijke werkelijkheid is of een bruikbaar idee; een bereikbaar doel of een zinvol streven. Als we de eindeloze uitgestrektheid van ons heelal beschouwen, zichtbaar en onzichtbaar, kunnen we ons dan werkelijk voorstellen dat er een definitief einde is, een laatste episode

waarna geen verdere hoofdstukken meer worden geschreven, een oneindigheid die eindigt?

Theosofie spreekt alleen over tijdelijke eindpunten, betrekkelijke volmaaktheden en mini-voltooiingen tot de volgende fase van de reis begint. Volmaaktheid is altijd contextgebonden, want ze impliceert dat er iets is voltooid, en hoe zou er in een oneindig heelal uiteindelijke volmaaktheid kunnen zijn of een uiterste getal? Omdat we slechts naar vergangelijke grenzen, begrensde rustpunten en kortstondige volmaaktheden kunnen reizen, stelt de theosofische filosofie dat onze pelgrimstocht in de kern een eindeloos voortgaand worden is:

De Geheime Leer verkondigt de steeds verdergaande ontwikkeling van alles, van zowel werelden als atomen; en deze indrukwekkende ontwikkeling heeft noch een denkbaar begin, noch een einde dat men zich kan voorstellen. Ons 'heelal' is er slechts één uit een oneindig aantal heelallen, . . . waarvan ieder zich tot zijn voorganger verhoudt als gevolg, en tot zijn opvolger als een oorzaak.

Het verschijnen en verdwijnen van het heelal wordt voorgesteld als een uitademing en inademing van de 'grote adem', die eeuwig is en die, omdat hij beweging is, een van de drie aspecten van het Absolute is; de andere twee zijn abstracte Ruimte en duur. Als de 'grote adem' wordt geprojecteerd, wordt hij de goddelijke adem genoemd en wordt hij beschouwd als het ademen van de onkenbare godheid – het ene Bestaan – die als het ware een gedachte uitademt die de Kosmos wordt. . . . Zo verdwijnt ook, als de goddelijke adem weer wordt ingeademd, het heelal in de schoot van de 'grote moeder', die dan slaapt 'gewikkeld in haar onzichtbare gewaden'.

– H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer* 1:73

Dit werd geschreven in 1888 toen de westerse wetenschap dacht dat er in het heelal maar één melkwegstelsel was – het onze. In haar geschriften doet H.P. Blavatsky veel moeite om te beschrijven dat het heelal altijd volgens grondbeginselen werkt, en een van die grondbeginselen is dat alles wat zich manifesteert, dit periodiek doet, cyclisch. 'Manifesteren' heeft betrekking op alles wat vorm aanneemt – gedachten, ideeën en gevoelens, maar ook zichtbare, fysieke vormen. Op basis van zo'n inzicht in cyclussen kunnen we de filosofie

van karma (cyclussen van activiteit) en reïncarnatie (cyclussen van wedergeboorten) begrijpen.

De aard van de geest die zich uitdrukt in de stof *is* cyclische beweging. De wisseling van dag en nacht, licht en donker, is zo sterk verbonden met ons gevoel voor een opeenvolging in de tijd dat we gemakkelijk vergeten dat dit planetaire ritmen zijn die voortkomen uit het ronddraaien van de aarde om haar as. Wanneer we in een kamer zitten is de illusie van stilstand zo werkelijk dat we er gemakkelijk aan kunnen twijfelen dat Gaia, en wij met haar, ronddraaien met een snelheid van 27 km per minuut, ruwweg 1600 km per uur (40.000 km per dag) gemeten aan de evenaar. Intussen spoedt het wezen dat we het zonnestelsel noemen door de ruimte met een snelheid van 200 km per seconde rond haar galactische middelpunt. De wiebelige aarde, u en ik, jagen om de zon en razen per jaar voort langs meer dan 900 miljoen km onbekend gebied – terwijl we al die tijd worden meegevoerd door ons melkweg-ruimteschip dat vooruitschiet met een snelheid van 320 km per seconde. Terwijl we onze verjaardagen en jubilea markeren, kunnen we ons verbeelden dat onze dagen, onze jaren en levens onafgebroken rondcirkelen en weer terugkeren tot waar ze begonnen, maar in feite maken we een reis door een splinternieuw gebied in de ruimte: elke seconde zijn we op een nieuwe plek, hoewel de vertrouwde ‘vaste punten’ van de equinoxen en zonnestilstanden ons houvast bieden.

Als we hierover nadenken, dan zien we dat alles – zielen, gedachten, mensen – zijn eigen ritme en beweging heeft. De aarde die om de zon cirkelt, en de maan die om de aarde draait, en de seizoenen die het gevolg zijn van dit gewervel en gedraai, zijn te vergelijken met de cyclussen van geboorte, bloei, dood en wedergeboorte waaraan we psychisch, verstandelijk en spiritueel deelhebben. Cyclussen binnen cyclussen: ons bloed stroomt ritmisch, onze ademhaling verloopt cyclisch, en 's nachts maken we slaapcyclussen door. Als kinderen van de zon, maan en aarde nemen we met hen deel aan voortgaande cyclussen van evolutie en involutie, innerlijk en uiterlijk – cyclussen die voortvloeien uit de universele polsslag van de kosmos en synchroon daarmee verlopen; en die kosmos heeft op zijn beurt de kern

van de kern van het goddelijke als zijn centrale zon. Als we aan de overeenkomsten denken tussen de structuur van een atoom en die van de kosmos, dan kunnen we ons zelfs voorstellen dat ons lichaam uit miniatuurzonnestelsels is samengesteld, die elk uit ontelbare levens bestaan. Het is een feit dat drie of vier dagen nadat een menselijke eikel is bevrucht, en zich heeft gedeeld en vermenigvuldigd, deze eruit gaat zien als een klein planeetje.

Zoals ieder van ons zich beschouwt als een uniek wezen, zo is ook het zonnestelsel een wezen. In de hindoe-traditie wordt ons hele zonnestelsel het Ei van Brahmā genoemd, en kan worden gezien

als een reusachtig eivormig samengesteld lichaam dat in de ruimte zweeft; en als een astronoom op een verafgelegen bol in de stellaire ruimte ons Ei van Brahmā zou zien en als hij het zou zien vanaf het daarvoor geschikte hogere gebied of de daarvoor geschikte hogere wereld, dan zou het hele zonnestelsel hem voorkomen als een bolvormig lichaam van licht – als een eivormige onoplosbare nevelvlek . . . bestaande uit concentrische sferen met de zon als middelpunt, en elk van deze sferen is een kosmische wereld. Het hart – het hart van elk van hen – is de zon. De wereld of sfeer van onze aarde is er één van en ze omringt de zon als een sfeer van dichte substantie, en de kern van deze sfeer of dit ei, want dat is het, is wat we gewoonlijk onze aarde noemen. Dat geldt ook voor de sfeer van Mercurius, voor de sfeer van Venus, de sfeer van Mars, ook van Jupiter en ook van Saturnus . . .

– G. de Purucker, *De Vier Heilige Jaargetijden*, blz. 11-12

De omloopbaan van de aarde is dus niet slechts een onzichtbare weg, maar bepaalt in feite de contouren van het wezen van de aarde. Het lichaam van de planeet dat wij zien is een tijdelijk brandpunt van de spirituele en stoffelijke krachten van dat wezen. De baan van de aarde ligt binnen de baan van Mars zoals de ene pop past in de andere, niet, zoals sommigen denken, als vaste kristallijnen bollen, maar als gebieden die elkaar doordringen. Zoals Ezechiël zei: ‘wielen binnen wielen’. De omloopbaan van Mars ligt binnen die van Jupiter zoals de rok van een ui; en de baan van het zonnestelsel rond het centrum van het melkwegstelsel beschrijft weer een ander niveau of gebied of wereld van bewustzijn, waarin een oneindig aantal bewustzijn leven.

Wanneer we ons spiraalvormige melkwegstelsel beschouwen, beginnen we misschien te begrijpen wat het *Prajñāpāramitā Sūtra* bedoelt als het spreekt over ‘alle bewuste wezens in dit stelsel van miljarden werelden’. Elke planeet, maan en ster is een uitdrukking, een tijdelijk brandpunt, van een kosmisch wezen dat zich in verschillende werelden of gebieden manifesteert en dat wordt bevolkt door entiteiten en bewustzijnen – concentrische sferen die elk alle andere omvatten. Zó is de evolutionaire en revolutionaire structuur van het heelal, zowel van het heelal om ons heen als van dat binnenin ons. Wij mensen zijn cellen in het lichaam van de aarde, het zonnestelsel en het melkwegstelsel; en zoals ons lichaam is opgebouwd uit levende bewustzijnen, zo is ook ieder van ons een levend stukje van de planeet aarde. We kunnen dan wel denken dat we *op* de aarde leven, maar we leven erin zoals we ook in de zon leven. De sterren staan miljoenen kilometers van ons af en zijn overdag voor ons onzichtbaar; toch is een of ander aspect van hen altijd aanwezig – onzichtbaar, ver weg, maar wel aanwezig.

De werkelijke mens is onzichtbaar. Ieder van ons zou een oog kunnen verliezen, of een of twee ledematen, en toch zouden we nog steeds onszelf zijn (vreemd om te bedenken hoeveel van ons fysieke lichaam we zouden kunnen missen terwijl we er toch nog zijn). In essentie zijn we onzichtbare wezens die zich manifesteren door middel van een verscheidenheid van voertuigen van geest, denken en begeerte, en dan zijn we ook nog kosmische reizigers. Als onze incarnatie op aarde begint, dragen we ‘ruimtepakken’ van één cel. Ons lichaam verandert, ons voertuig verandert, maar het leven gaat door. Zoals de zon de planeten in hun baan houdt, zo verenigt onze goddelijke zon alle aspecten van ons wezen en houdt die bijeen in één samenhangend geheel. Ieder van ons is als een zonnestelsel met spirituele krachten die door onze innerlijke goddelijke zon stromen. En heel vaak zijn we ook te vergelijken met de telescopen waarover Judge schreef, naar buiten gericht op een punt waar de Werkelijkheid niet is, terwijl we vergeten ons naar binnen te keren naar de onzichtbare zon in de kern van ons wezen. Omdat het leven eindeloos ingewikkeld is, moeten we altijd dieper speuren en onder de oppervlakte

kijken van wat we nu begrijpen. Er is geen einde aan deze cyclussen, geen uiteindelijke eens-en-voor-altijd volmaaktheid, maar een doorgaande reeks van zich steeds vervolmakende processen.

Het is heel bemoedigend te ontdekken dat de natuur zichzelf voortdurend herhaalt. Wat vorm en manier van werken betreft is ze op een of andere manier eindeloos scheppend, eeuwig zich herhalend. Zoals ook het Hermetische axioma zegt, is elke aardse structuur zelf opgebouwd uit kleinere structuren die dat patroon weerspiegelen en herhalen, en ze overtreft en omvat alles wat lager staat dan zijzelf. Ook wordt elk leven gevormd door een tijdelijke concentratie van kleinere levens, zoals Arthur Koestler zich een holon voorstelde: 'een entiteit die zelf een geheel is, en tegelijkertijd een deel van een ander geheel'. Alles leeft en is een leven. De goddelijke reis is niet bedoeld om onszelf te bevrijden van de natuur, want de menselijke natuur, moeder natuur en de kosmische natuur zijn alle één. Ze is bedoeld om onszelf te bevrijden van de illusie dat deze wezenlijk verschillend zijn. De goddelijke weg heeft te maken met het verruimen van het terrein van ons bewustzijn en dit niet te beperken tot alleen maar de aarde en haar baan, maar uit te breiden tot alle planeten in ons hele zonnestelsel. Het gaat om het verschuiven van ons persoonlijke zwaartepunt, het centrum dat zich nu vaak op ons kleine ik richt, en dit te verplaatsen naar de goddelijke zon.

De meeste mensen leven aarzelend, onzeker over het doel om zich op te richten; ze hanteren in het leven geen welomlijnde normen; daardoor werkt hun karma op een verwarde manier. Maar als men eenmaal de drempel van kennis heeft bereikt, begint de verwarring te verminderen, en daardoor nemen de karmische gevolgen enorm toe, omdat al die gevolgen op de verschillende gebieden in dezelfde richting werken. Het individu heeft door zijn groei de staat van verantwoordelijkheid bereikt; het kan niet terugkrabbelen.

Reïncarnatie

Door een lang evolutieproces zijn we geworden wat we nu zijn, zowel psychisch en spiritueel als fysiek. Dit is het gevolg van de behoefte van de kern van ons wezen om zijn potentieel door middel van gemanifesteerde ervaring tot uitdrukking te brengen. Hoe kunnen we verwachten in één leven ook maar een fractie van onze huidige talenten tot uitdrukking te brengen? Beperkingen van tijd en omstandigheden dwingen ons onvermijdelijk om uit de vele mogelijkheden te kiezen, maar door ons herhaaldelijk te belichamen zijn we uiteindelijk in staat om alle eigenschappen die in ons sluimeren naar buiten te brengen.

Wederbelichaming, of cyclische manifestatie, is een kosmisch proces. Het heelal is niet een statische verzameling van onveranderlijke delen, maar een grote voortdurend bewegende stroom van substanties en krachten, van stof en bewustzijn, die altijd veranderen. In deze voortdurende verandering is er een continuïteit van goddelijke bewustzijnscentra die hun manier van uitdrukken aanpassen aan hun steeds groeiende bewustzijnsniveau. Wederbelichaming is het universele middel om de innerlijke mogelijkheden van individuele vonken van goddelijkheid tevoorschijn te brengen, zodat ze ieder aspect van bewustzijn kunnen ervaren en in zich opnemen.

Reïncarnatie en menselijke evolutie

We zijn eraan gewend om bij evolutie te denken aan soorten of rijken, zoals in het stelsel van Darwin, dat de nadruk legt op de ontwikkeling van stoffelijke lichamen. In de theosofie zijn het echter de individuele onvergankelijke entiteiten die evolueren *door* de natuur-

rijken, zoals kinderen die overgaan van de ene klas naar de volgende. De vijfde klas ontwikkelt zich niet tot de zesde klas, maar een groep leerlingen doorloopt de vijfde klas en gaat dan verder naar de zesde klas als ze individueel gereed zijn om dat te doen. Op dezelfde manier vindt de evolutionaire vooruitgang plaats in individuen die door herhaalde belichamingen in een natuurlijk groeien, tot ze het bewustzijn dat bij dat natuurlijk hoort meester zijn.

Omdat we ons potentieel hebben ontvouwd tot voorbij het bewustzijnsstadium van een dier, en bezig zijn ons huidige menselijke zelfbewustzijn te vervolmaken en nog verder te gaan, belichamen we ons op aarde keer op keer als mensen. We belichamen ons niet als dieren of planten omdat hun fysieke en psychische gestel de eigenschappen die een centrale rol spelen bij onze meer gevorderde ontwikkeling niet tot uitdrukking kunnen brengen. Naarmate we vooruitgaan, zullen zij die hun bewustzijn universeel kunnen maken spirituele wezens, goden, worden. Zij die in deze cyclus dat punt niet kunnen bereiken, zullen een kans krijgen om hun vooruitgang in een ander evolutionair tijdperk voort te zetten.

Waarom worden we weer op aarde geboren?

Waarom zouden we naar de aarde terugkeren in plaats van ons op een andere plaats opnieuw te belichamen? Maar waarom zouden we verwachten de gevolgen van ons handelen ergens anders te ondergaan dan waar we die energieën in het leven hebben geroepen? Indien we zaden planten in de ene tuin, dan verwachten we niet dat ze ontkiemen aan de overkant van de straat. We worden keer op keer opnieuw tot de aarde aangetrokken omdat we deel uitmaken van deze planeet – en niet slechts toevallige verschijningsvormen aan haar oppervlakte zijn – want we hebben sterke banden van oorzaak en gevolg met al haar bewoners. We zijn ook verbonden met onze eigen cellen, emoties en gedachten, en worden tot ze aangetrokken, en zij tot ons, door banden van sympathie die ieder ogenblik opnieuw worden gesmeed. Alle wezens zijn verbonden door een keten van gevolgen die uiteindelijk tot uitdrukking moeten komen.

Reïncarnatie heeft een diepgaand effect op onze opvatting over

onzelf door de aandacht te vestigen op de onzichtbare maar heel werkelijke delen van ons wezen. Terwijl veel theorieën de mens uitsluitend in fysieke termen proberen te verklaren op basis van de omgeving en biologische erfelijkheid, voegt reïncarnatie er een andere meer essentiële factor aan toe: de erfelijkheid van ons innerlijke zelf.

We hebben de neiging ons zó bewust te zijn van de fysieke wereld dat bewustzijn en geest vaak abstracties of gevolgen lijken te zijn, in plaats van de oorzaken achter de normale ervaringen. Toch zijn we in essentie *spirituele* wezens, en hoewel we reizen door de werelden van de stof, worden we uiteindelijk niet daardoor beperkt. We worden erdoor beïnvloed, omdat al het leven door onverbrekelijke banden met elkaar is verbonden, maar wij zijn het die verantwoordelijk zijn voor onze huidige en toekomstige omstandigheden. We hebben ons karakter, onze vaardigheden en omstandigheden uit vroegere levens meegebracht. We zijn geen slachtoffers van toevallige gebeurtenissen; er zijn oorzakelijke redenen voor dat we in een bepaald gezin worden geboren, in een bepaalde plaats en op een bepaald moment. De zich wederbelichamende entiteit wordt aangetrokken tot ouders die een leefsituatie kunnen bieden die het beste geschikt is voor haar innerlijke karaktereigenschappen. Het kind is op zijn beurt het meest geschikt om in de karmische behoeften van zijn familie te voorzien. Zulke dingen zijn niet alleen maar materiële processen of een kwestie van toeval.

Reïncarnatie en geschiedenis

De beschaving, de maatschappij en de dagelijkse contacten krijgen een andere kleur door het ruimere perspectief dat wordt geboden door het idee van wederbelichaming. In plaats van alle oorzaken te herleiden op gebeurtenissen in ons huidige leven, de omgeving of een bovennatuurlijke verordening, opent reïncarnatie de mogelijkheid dat veel oorzaken in ons eigen verre verleden geworteld zijn.

De mensheid is een grote maar eindige groep wezens die zich herhaaldelijk op aarde belichamen, en complexe onderlinge banden vormen. Mensen die zich gezamenlijk opnieuw belichamen brengen een neiging tot bepaalde handelingen en manieren van denken met zich

mee door wat ze in het verleden zijn geweest en hebben gedaan: karmische oorzaken die zich moeten manifesteren. Patronen van oorzakelijkheid en menselijke vooruitgang verlopen niet in een ononderbroken lijn van generatie op generatie of van beschaving op beschaving. Oorzaken kunnen een sprong maken over de lange periodes tussen de incarnaties van individuen – misschien duizenden jaren – en hun uitwerking hebben wanneer de betrokkenen eeuwen later opnieuw samenkomen. Er is dus een cyclisch opnieuw verschijnen van groepen mensen en zelfs van hele culturen.

Kan reïncarnatie worden bewezen?

Wederbelichaming leent zich niet tot het soort fysieke bewijs dat we in de wetenschap gewend zijn te verlangen, omdat het *bewust-zijnstoestanden* betreft en *niet-fysieke* substanties en energieën. De meesten van ons herinneren zich onze vroegere levens niet, omdat we de neiging hebben ons te identificeren met de aspecten van onszelf die bij het sterven uiteenvallen – onze emoties, gewaarwordingen en ons verstand – en niet met onze meer blijvende delen.

Niettemin wordt ons gezegd dat door veel training en discipline mensen hun waakbewustzijn kunnen concentreren in de spirituele delen van hun wezen. Dit stelt hen in staat bewust de slaap door te maken en tenslotte ook de dood, en, indien ze daarin slagen, terug te keren met de rechtstreekse kennis van die toestanden. Zij die deze staat hebben bereikt zouden zich opnieuw belichamen zonder het persoonlijke bewustzijn te verliezen en zouden zich hun vroegere levens herinneren, omdat ze leven in de onvergankelijke delen van zichzelf waar al onze ervaringen permanent worden vastgelegd. Uiteindelijk zullen we allemaal dit niveau van ontwikkeling bereiken en in staat zijn te weten in plaats van alleen maar te speculeren of te geloven.

We scheppen onszelf en onze omstandigheden

Als we over wederbelichaming nadenken, zien we dat alles ertoe doet, zelfs als we de resultaten ervan niet binnen één leven kunnen zien. Geen enkele handeling of beslissing is zonder betekenis of gaat verloren. De essentie ervan wordt een deel van ons en helpt ons te

worden wie we zijn. Deze geeft ook vorm aan de wereld om ons heen, en die gevolgen zullen in toekomstige perioden op ons terugslaan. De mensen die we nu tegenkomen zullen we ongetwijfeld keer op keer ontmoeten tot de karmische energieën tussen ons een bepaald evenwicht hebben bereikt. Als we onszelf vanuit dit ruimere perspectief bekijken dan roept dit de gedachte op dat ieder moment van ieder leven belangrijk en kostbaar is. Elke ontmoeting met onze medemensen geeft ons de kans om anderen te helpen en van hen te houden, en op die manier in steeds grotere mate dat grenzeloze goddelijke potentieel te belichamen dat we in essentie zijn.

In de stilte wordt de ziel sterk. Want dan wordt ze op haar eigen energieën en vermogens teruggeworpen, en leert ze zichzelf kennen. Een van de mooiste manieren om snel en zeker licht te laten schijnen op een probleem is door de inspanning om het op te lossen niet af te schuiven op iemand van wie je denkt dat deze je kan helpen. Oplossingen zien en problemen oplossen zijn een kwestie van training, van innerlijke groei. Een van de eerste regels die een neofiet wordt geleerd is om een vraag nooit te stellen voordat hij ernstig en herhaaldelijk heeft geprobeerd deze zelf te beantwoorden. Want de poging om dat te doen doet een beroep op de intuïtie. Het is ook een oefening. Het versterkt iemands innerlijke vermogens. Vragen stellen vóór we zelf hebben geprobeerd ze op te lossen bewijst eenvoudig dat we op anderen leunen, en dit is niet goed. Het oefenen van onze eigen vermogens betekent groei, het verkrijgen van kracht en vaardigheid.

Het heelal: een levend organisme

Een heelal komt tot aanzijn omdat een kosmische entiteit zich belichaamt; en een heelal sterft, evenals een mens sterft, omdat het het punt heeft bereikt waarop het grootste deel van zijn energieën de onzichtbare rijken al is binnengegaan. Heelallen belichamen zich net als menselijke ego's. Dezelfde fundamentele wetten heersen zowel in het groot als in het klein. Er is geen enkel essentieel verschil. De verschillen liggen in de details, niet in de beginselen. De dood is slechts een verandering; het leven is slechts een ervaring. Het enig blijvende is zuiver onvermengd bewustzijn, want dat sluit al het andere in.

De mensen denken gewoonlijk dat ze volwassen worden en de groei dan stopt, dat men een poosje volwassen blijft en dan begint af te takelen. Er bestaat geen tijd van stilstand. De krachten die ons samenstellen en ieder van ons tot een wezen maken, zijn voortdurend in beweging en volgen dezelfde weg die tot de geboorte van het kind leidt, die het kind tot volwassenheid brengt en die de volwassene naar de dood voert. Vanaf het moment dat het hoogtepunt van de vermogens en krachten van een mens in een bepaald leven wordt bereikt, begint het verval, maar dit 'verval' betekent eenvoudig dat de innerlijke mens in de onzichtbare werelden al is begonnen zijn weg te vinden en zijn nieuwe lichaam te vormen.

Als mensen zijn we thuis op vele gebieden. We zijn in feite overal thuis. Ons aardse leven is maar één klein segment van de cirkel van het bestaan. Het zou absurd zijn te zeggen dat één bepaalde plaats, zoals onze aarde, de maatstaf zou zijn waarnaar de hele pelgrimstocht van de mens kan worden beoordeeld. Evenzo worden de belichaming

en de groei van een heelal, zijn hoogtepunt en verval en daarna zijn dood, veroorzaakt doordat de kosmische entiteit vanuit de onzichtbare sferen naar deze stoffelijke gebieden komt, zich belichaamt in de substanties daarvan en zo een stoffelijk heelal opbouwt, en dan verdergaat; en wanneer deze reis haar einde nadert, verkeert het heelal in zijn stadia van ontbinding.

Het gaat met een ster of een zon net zoals met het heelal waaruit ze voortkomen. Elke entiteit doorloopt eenzelfde proces. Het leven is eeuwig, heeft begin noch einde; en een heelal verschilt in essentie in geen enkel opzicht van een mens. Hoe zou dat ook kunnen, wanneer de mens slechts illustreert wat het heelal als voornaamste wet tot uitdrukking brengt. De mens is het deel; het heelal is het geheel.

Kijk omhoog in de violette koepel van de nacht. Denk na over de sterren en de planeten; elk van hen is een levensatoom in het kosmische lichaam; elk van hen is de gestructureerde woonplaats van een menigte kleinere levensatomen, die de schitterende lichamen opbouwen die we zien. Bovendien was iedere stralende zon die als een juweel aan de hemel schittert eens een mens, of een wezen gelijkwaardig aan de mens, tot op zekere hoogte in het bezit van zelfbewustzijn, intellectuele kracht, een geweten en spirituele visie, en ook een lichaam. En de planeten en de myriaden entiteiten op de planeten die om zo'n kosmische god cirkelen, elk zo'n ster of zon, zijn dezelfde entiteiten die in lang vervlogen kosmische manvantara's* de levensatomen van die entiteit waren. Door de eeuwen heen volgden ze zijn spoor, terwijl ze alle leerden en vorderden. Maar verder op het evolutiepad bevond zich, als hun leider, hun ouder, de bron van hun bestaan.

Door onze daden beïnvloeden we voortdurend de bestemming van de zonnen en planeten van de toekomst, want wanneer wij, door de ingeboren vermogens van de innerlijke god tevoorschijn te bren-

---

*Manvantara is een samenstelling van twee woorden, *manu-antara*, dat 'tussen twee manu's' betekent en daarom slaat op de periode van gemanifesteerde activiteit tussen de openings- of wortel-manu en de afsluitende of zaad-manu van een bol. Door de gedachte uit te breiden heeft de term de algemene betekenis gekregen van de levensduur van een kosmische entiteit, hetzij planetair, solair of galactisch. Manu vertegenwoordigt dus de gezamenlijke entiteiten die aan het begin van manifestatie verschijnen, en waarvan alles wordt afgeleid.

gen, stralende zonnen zullen zijn geworden die in de kosmische diepten schitteren, dan zijn de nevelvlekken en de zonnen die ons dan omringen de geëvolueerde entiteiten die nu onze medemensen zijn. Daarom zullen de karmische betrekkingen die we nu met elkaar op aarde of elders hebben, zeer zeker zowel hun als onze eigen bestemming beïnvloeden.

Ja, ieder van ons wordt in de verre eonen van de toekomst een zon, schitterend in de ruimten van de Ruimte. En dat zal gebeuren wanneer we de godheid in de kern van ons wezen door evolutie tevoorschijn hebben gebracht en wanneer die godheid op haar beurt naar nog grotere hoogten zal zijn gestegen. Voorbij de zon zijn er andere zonnen, zo verheven dat ze voor ons onzichtbaar zijn, zonnen waarvan onze eigen zon een goddelijke dienaar is.

De melkweg, een compleet en opzichzelfstaand heelal, is als geheel slechts één kosmische cel in het lichaam van een superkosmische entiteit, die op haar beurt er slechts één is van een oneindig aantal andere soortgelijke entiteiten. Het grote bevat het kleine; het grotere bevat het grote. Alles leeft voor en met al het andere. Dat is de reden waarom afgescheidenheid de 'grote ketterij' is genoemd. Ze is de grote illusie, want afgescheidenheid bestaat niet. Niets kan alleen voor zichzelf leven. Iedere entiteit leeft voor het geheel, en het geheel is niet volledig zonder die ene entiteit, en leeft daarom voor haar.

De grenzeloze Ruimte is ons thuis. Daarheen gaan we, en daar zijn we zelfs nu. We zijn niet alleen door onverbrekelijke schakels met het hart van de oneindigheid verbonden, maar we zijn zelf dat hart. Dat is het stille, smalle pad dat de oude filosofen onderwezen; het pad van het spirituele zelf in ons.

Het afdalen in Hades – het opstijgen naar de hemel

Leid mij uit het onwerkelijke naar het werkelijke!

Leid mij uit de duisternis naar het licht!

Leid mij uit de dood naar onsterfelijkheid!

– *Bṛihad-Āraṇyaka Upaniṣhad* 1.3.28

Het proces waardoor stervelingen onsterfelijk worden, werd eens overal in de wereld met eerbied beschouwd. In culturen uit het verleden geloofde men dat ons bewustzijn, wanneer het is bevrijd van het lichaam, multidimensionale gebieden van ervaring binnengaat, en ook dat het mogelijk is bewust te blijven tijdens de reizen van onze ziel in de nacht en na de dood. Men beschreef deze avonturen in verschillende verhalen over het afdalen in Hades en het opstijgen naar de hemel. Jezus, zo wordt ons verteld, daalde af in de hel om gevangen geesten te bevrijden; de derde dag stond hij op uit de dood en steeg daarna op naar zijn Vader. Job ging op zijn manier ook door de hel en zegevierde, tot nederigheid gestemd en toch wijzer. Arjuna, de prins van de Pāṇḍava's en discipel van Kṛiṣṇa, werd volgens het Indiase *Mahābhārata* door de dochter van de slangenkoning onder de wateren van Pātāla getrokken. Dat duidt op een soort bewustzijns-transformatie, want slangen zijn een over de hele wereld verbreid symbool van die vergevorderde mensen die in de drie werelden reizen en daaraan deelhebben en die, als de bewaarders van verborgen waarheden, gedeelten daarvan aan betrouwbare individuen en groepen geven om de vooruitgang van de mensheid te bevorderen.

Een interessante versie van de afdaling in de Onderwereld wordt verteld in de *Katha Upanishad*. De episode begint wanneer Naciketas, nadat hij heeft gadeslagen dat zijn vader praktisch alles wat hij bezit als offer aan de goden geeft, verschrikt uitroept: ‘Papa, aan wie ga je mij geven?’ De vader, geërgerd door deze onderbreking, roept dan: ‘Ik geef jou aan Yama (de god van de dood).’

Naciketas was hierdoor geschokt, maar bedacht dat ‘een sterveling net als graan rijpt en valt, en evenals graan opnieuw wordt geboren’, en vertrok naar het Huis van de Dood. Toen hij daar aankwam bleek dat Yama weg was en daarom bleef hij wachten. Drie dagen later kwam Yama terug. Omdat het hem verdriet deed dat de knaap zo lang zonder voedsel of gastvrijheid had gewacht, verleende hij hem drie gunsten. Als eerste vroeg Naciketas om een voorspoedige terugkeer naar zijn vader. Als tweede wenste hij dat hem inzicht werd gegeven in dat vuuroffer waardoor de hemelbewoners onsterfelijkheid verkrijgen en worden bevrijd van verdriet en angst voor de ouderdom.

De derde wens werd niet zo vlot ingewilligd. Toen Naciketas vroeg om kennis over het leven ‘na het grote heengaan’, verklaarde Yama dat een zo subtiele en heilige kennis niet aan stervelingen kan worden onthuld. Hij bood hem rijkdom, zonen en kleinzonen, paarden, olifanten, een lang leven, roem – alles wat zijn hart maar begeerde. ‘Dit alles schenk ik je, Naciketas, maar stel geen vragen over de dood.’ Maar de jongen, die een glimp van de andere wereld had opgevangen, wilde niets minder dan ‘de gave die tot het mysterie doordringt’. Tenslotte gaf Yama toe en onthulde vreemde en verbazingwekkende waarheden, en voegde eraan toe dat men om onsterfelijk te worden wereldse gedachten en verlangens moet opgeven en zijn hart moet openstellen voor *ātman*, het hoogste zelf.

Wat is *ātman*, het hoogste zelf? Het is de spirituele essentie in ieder mens, die de dood van lichamelijke vormen en transformaties overleeft. Hoger dan het denken, verheven boven spiritueel inzicht, is het dat wat, wanneer men het in zijn hart en gedachten vindt, iemand in staat stelt om dat te begrijpen wat kan worden gezien en wat niet kan worden gezien. Hij die het Zelf kent, verklaarde Yama, wordt onsterfelijk.

De verzekering dat we onze sterfelijkheid kunnen overstijgen en bewust kunnen deelhebben aan dimensies boven het fysieke bestaan, wordt versterkt door vergelijkbare verhalen in andere overleveringen. De oude Perzen vertellen over een jonge priester, Ar dai Viraf, die de onzichtbare gebieden betrad om ‘informatie van de geesten’ te verkrijgen om hun religie in ere te herstellen. Toen hij zijn slapende lichaam verliet, steeg zijn geest op en aanschouwde hoogst merkwaardige wonderen. Toen hij daarover later vertelde, beschreef hij het lot van vertrekkende zielen: zij die tijdens hun leven goed voor anderen waren geweest, genoten na de dood de heerlijkste genoegens; maar zij die zelfzuchtig en wreed waren geweest, ondergingen kwellingen die vreselijk waren om zich voor te stellen. Hij sprak ook over de geheimen die hij had vernomen van de bestuurders van verschillende planetaire ‘stations’, en elk van hen had de wetten en omstandigheden verklaard van de stelsels en sferen waarover hij heerste.

Het Grieks-Egyptische ‘Visioen van Hermes’ biedt soortgelijke leringen en vertelt hoe de jeugdige Hermes ‘heel verbazingwekkende’ kennis verwierf. Bij het betreden van een afgrond van ‘schrikwekkende, omhullende duisternis’ en daarna bij ‘het opstijgen naar uitgestrekte regionen aan gene zijde’, was hij getuige van de stralende geboorte en ontvouwing van werelden; hij aanschouwde onder andere het afdalen en opstijgen van zielen wanneer ze binnen de zeven sferen van de planeten allerlei ervaringen hebben.

Deze verhalen bevestigen onze intuïtieve gevoelens dat het leven zich na de dood voortzet, en maken de hedendaagse berichten over bijna-dood-ervaringen aannemelijk; en ze versterken ook de theosofische leringen dat we omringd zijn door krachten, substanties, intelligenties en gebieden die, zoals Yama aan Naciketas vertelde, met sterfelijke ogen ‘niet kunnen worden gezien’.

Dichters en predikers hebben deze regionen met engelen en demonen bevolkt, terwijl filosofische geschriften bijzonderheden verschaffen over hun hiërarchische structuur. Vroegchristelijke leringen beschrijven de vele ‘kringen’ van de hel of ‘inferno’s’ (hellen), stadia van het vagevuur, en regionen van de ‘hemel’. De hindoes noemen deze regionen van vele niveaus *loka’s* en *tala’s*, de bipolaire

en elkaar doordringende sferen en bewustzijnstoestanden waaraan wij ook nu deelhebben.

Veel overleveringen brengen de gedachte naar voren dat alle levende wezens periodiek ‘afdalen’ naar stoffelijke gebieden om zich te ontvouwen en het hele spectrum van hun kwaliteiten en talenten tot ontwikkeling te brengen. Het is interessant dat zielen hier op aarde – die de antipoden (of de hel) wordt genoemd op grond van het lijden dat ze er ondergaan – tot ontwakning komen en mentale en spirituele eigenschappen tot uitdrukking beginnen te brengen die hen in staat stellen zelfbewust omhoog te gaan. Na eeuwen van beproevingen en inspanningen worden ze tenslotte volledig bewust en één met het hoogste zelf en bereiken de onsterfelijkheid – de gunst waarom Naciketas in het rijk van Yama vroeg.

Deze denkbeelden waren bekend aan de Assyriërs en Babyloniërs; hun grote moedergodin, Ishtar, ging de Onderwereld binnen en liet bij ieder stadium van haar afdaling een kledingstuk of sieraad achter. Ze werden door de Egyptenaren gesymboliseerd in hun verhaal over Isis, die in de Onderwereld afdaalde om het aan stukken gescheurde lichaam van haar echtgenoot, Osiris, de zonnegod, terug te krijgen en weer tot een geheel te maken. De Grieken en Romeinen vereeuwigden dit thema in verhalen over de ontmoeting van Odysseus met de schaduwen uit het Huis van Hades; over Cupido en Psyche; over Demeter, die haar dochter Persephone uit het rijk van de Dood bevrijdde; en over Orpheus, van wie de pogingen om zijn beminde Eurydice terug te krijgen mislukten, omdat hij, toen hij haar omhoog naar het daglicht leidde, achterom keek en de waarschuwing van de god vergat en verloor wat hem het dierbaarst was.

Ook Hercules maakte de gevaarlijke afdaling. Als onderdeel van zijn twaalfde en laatste opdracht overwon hij Cerberus, de driekoppige hond die de poorten van Hades bewaakte. Tijdens zijn reizen bevrijdde hij ook de weldoener van de mensheid, Prometheus. Door zijn vermogen om bij zulke beproevingen de overwinning te behalen, verwierf hij zich een plaats onder de Onsterfelijken van Olympus – met onsterfelijkheid wordt hier niet bedoeld nooit sterven, maar tijdens de transformaties het bewustzijn behouden.

De betekenis van deze metaforische verhalen over afdalingen en opstijgingen kan men onderzoeken in verband met (1) psychoanalytisch onderzoek; (2) wetenschappelijke/filosofische interpretaties van de evolutionaire ‘val’ en ‘opstanding’ van de mensheid; (3) inwijdingsbeproevingen waarin de kandidaten door werkelijke ervaring kennis opdoen van de onzichtbare gebieden van de natuur; en (4) de periodieke incarnaties van avatāra’s, christussen en boeddha’s.

Psychische afdalingen/opstijgingen zijn ons bekend: wie van ons heeft niet een soort spirituele opgang gevoeld wanneer we over tegenslagen zegevieren; en wie van ons is niet ‘omlaag getrokken’ onder golven van leed en neerslachtingheid, of gevangen gehouden door bewuste en onderbewuste hartstochten en angsten? Dit zijn de gevreesde monsters van de onderwereld; de hiërofantten van vroeger en de psychologen van nu helpen hun leerlingen en patiënten om die monsters te begrijpen, het hoofd eraan te bieden en ze te overwinnen. Want door de krachten die in ons leven herhaaldelijk verwoestingen brengen te transformeren in goede, worden we vrijer, verstandiger en psychisch sterk genoeg om in de hogere bewustzijnsgebieden te functioneren.

Wetenschappelijke/filosofische interpretaties betreffen de astronomisch-landbouwkundige cyclus. Deze cyclus, die het patroon volgt van de jaarlijkse gang van de zon door de twaalf maanden of tekens van de dierenriem, heeft zijn climax in de winterzonnestilstand. De zon (of de menselijke initiant), betreedt nu, na te zijn ‘afgedaald’ uit zijn siderische hoogtepunt van de zomer, de onderaardse antipoden (Hades, Pātāla), en blijft vanaf 21-22 december drie dagen en nachten gevangen in het Huis van de Dood. Daarna verrijst de Sol Invictus, de ‘Onoverwonnen Zon’, als herboren, en brengt gaven met zich mee die de wereld verjongen. De geschenken in de kerst- en nieuwjaartijd stellen niet alleen de zaden voor die, bevrucht in de schoot van de natuur, een overvloedige oogst verzekeren maar ook de spirituele leringen die onze ziel verrijken en nieuw leven inblazen.

In de inwijdingscyclus waarborgt het zaaien van goede zaden – van goede gedachten en daden – de verfijning van het karakter en het tot ontwikkeling brengen van de spirituele mogelijkheden. Om dit te

bereiken zijn jaren (misschien levens) van intensief onderricht, zelf-discipline en zuivering van essentieel belang. Anders raken we net als Orpheus verstrikt in de illusies uit het verleden. Een goede afloop wordt verkregen door onpersoonlijkheid en onthechting. Als de aspirant die bezit, volbrengt hij veilig de gevaarlijke afdaling en stijgt op naar hemelse regionen, vanwaar hij volgens Cicero 'een helderder kijk op het leven en een krachtiger vertrouwen ten opzichte van de dood' mee terugbrengt.

Misschien wel de meest inspirerende interpretatie van de afdaling/opstijging houdt verband met de komst van grote leraren. Gehoor gevend aan de roep van de lijdende wereld 'dalen' hoog-ontwikkelde meedogende zielen 'af' naar wat voor hen een hel is. Ze werken op alle mogelijke manieren om licht te brengen en bevrijding uit de ketens van onwetendheid en angst. De liefde en het licht van Jezus hebben de gelovigen tweeduizend jaar lang geïnspireerd, terwijl in het oosten Boeddha en de geliefde Kwan-Yin overeenkomstige belichamingen van barmhartigheid en liefde zijn. Gevolg gevend aan een gelofte die eeuwen geleden werd afgelegd om verlichting te schenken aan alle levende wezens, zijn ze de wereld 'op duizenden manieren' tot zegen.

Door na te denken over deze verschillende verhalen over afdalingen/opstijgingen komen we tot de overtuiging dat een deel van onze natuur ook nu in de onzichtbare werelden leeft, boven en beneden. Zo kunnen we een deel worden van, en één worden met, ons hoogste zelf naargelang we onze aandacht voor het persoonlijke en stof-felijke overbrengen naar het onpersoonlijke en spirituele. Als we dat doen, ontvouwen zich geleidelijk hogere vermogens tot we op een dag de verbazingwekkende wonderen 'zien' die aan Naciketas, Hermes, Hercules en anderen werden onthuld. Wanneer dat gebeurt zullen we evenals zij bevrijd zijn van de angst om te sterven en in staat zijn uit deze onzichtbare gebieden kennis mee terug te brengen die het leven op aarde tot zegen zal zijn en het hiernamaals 'stralend en hoopvol' zal maken.

Innerlijk en uiterlijk karma

Wanneer we zeggen dat alles karma is, het resultaat van oorzaken die eerder in beweging zijn gezet, moeten we ons perspectief van het menselijk karma tot ver in het verleden uitstrekken; in feite miljoenen jaren, tot die zeer vroege periode toen de mens voor het eerst proefde van de vrucht van kennis, en daarna het verschil tussen goed en kwaad leerde kennen. Het is duidelijk dat we vanaf die verre tijd in het verleden ten volle verantwoordelijk moeten worden gesteld niet alleen voor wat we dachten en deden, maar ook voor de invloed die ons denken en handelen door de eeuwen heen op anderen heeft gehad.

We kunnen dan inzien dat elk van de miljarden menselijke zielen die gedurende deze duizenden en duizenden eeuwen op aarde zijn geboren en gestorven, ontelbare gevoelens van aantrekking en afstoting moeten hebben ontwikkeld en talloze oorzaken in beweging hebben gezet – oorzaken die op een bepaald moment ergens en onder de juiste omstandigheden zich onvermijdelijk als gevolgen zullen manifesteren. Maar karma is beslist geen meedogenloze kringloop van oogsten en zaaien, zonder een kans om ooit aan de tredmolen te ontkomen. Helemaal niet. Het leven, alles, beweegt zich *spiraalsgewijs*, niet in een gesloten cirkel. Dat is de grootste fout die we maken als we voor het eerst kennismaken met de begrippen wedergeboorte en karma.

Als we aannemen dat alles wordt beheerst door universele wetmatigheid, dat de kosmos is gebaseerd op rechtvaardigheid, dan kan niets bij toeval gebeuren; alles moet een uitdrukking zijn van de werking van de wet van evenwicht, van de wet van aantrekking en afsto-

ting, actie en reactie. De logische consequentie hiervan is dat ieder van ons die nu op aarde is vele honderden levensepisoden moet hebben doorgemaakt sinds dat zeer vroege punt in de geschiedenis van de mens waarop we voor het eerst het verschil tussen goed en kwaad bewust inzagen. Er moet ongetwijfeld een keten van reacties bestaan, anders zouden we in een dwaas en zinloos heelal leven; en is er voor de blijvende ziel in ons een betere manier om te groeien en te evolueren, en voordeel te ondervinden dan door de gevolgen van haar vroegere daden te ondergaan?

Als we dit ruime beeld voor ogen houden is het niet moeilijk ons bewust te worden van de grote kracht die de beschaving langs het evolutiepad voortstuwt naar haar bestemming. Er zullen ongetwijfeld tijden zijn van afschuwelijk lijden, omdat we ergens door verkeerd denken en verkeerd handelen het evenwicht hebben verstoord. We kunnen ons nauwelijks voorstellen hoe omvangrijk het karma is dat iedere ziel, om niet te spreken over landen en volkeren, in een lang verleden heeft voortgebracht – een voorraad karma die eens moet uitwerken.

Er zijn veel meer soorten karma dan alleen het fysieke dat maakt dat vuur brandt en dat we nat worden als we in de regen lopen. Als karma een universele wet is, moet het universeel werken – dat wil zeggen op de goddelijke, spirituele, mentale, emotionele en fysieke gebieden. Dat betekent dat we een goddelijk karma, een spiritueel karma, een mentaal en een emotioneel karma hebben en ook een fysiek karma. Zoals we vaak spreken over het hogere zelf van de mens en over zijn gewone persoonlijkheid, evenzo kunnen we zeggen dat er een innerlijk karma bestaat dat bij zijn hogere zelf hoort, zijn beschermengel, dat zijn oorsprong heeft in de innerlijke god, en een uiterlijk karma dat tot de dagelijkse persoonlijkheid behoort.

Nu en dan lijkt het of iets in ons moeilijkheden op ons pad brengt. In zekere zin is dat precies wat er gebeurt: het innerlijke karma, het karma dat aan ons hogere zelf ontspringt, doet zich op bepaalde momenten voelen, en dan hebben we bijna het gevoel dat we in een bepaalde richting worden gevoerd, misschien zelfs langs een moeilijke en omslachtige weg; maar het karma dat tot onze per-

soonlijkheid behoort, lijkt ons in de tegenovergestelde richting te trekken. Zo ontstaat er een conflict tussen het gevoel diep vanbinnen dat een bepaalde weg moet worden gevolgd, en de tegen-gestelde impulsen van de uiterlijke natuur. Hoe kunnen we aan dit conflict een einde maken, zodat het innerlijke en uiterlijke karma in harmonie kunnen samenwerken?

We moeten onze blik hoger richten, daar waar hij thuishoort, weg van het lagere. Als we dat doen, zullen we beseffen dat onze Vader of beschermengel onafgebroken zijn impulsen naar ons menselijk zelf zendt en als we zo willen leven dat het hogere in al onze gedachten en daden overheerst, zullen overmatige spanningen uitblijven. Maar als we onder deze inspirerende invloeden intuïtief weten dat een bepaald pad het juiste is, en we voor een groot deel in ons dagelijks bewustzijn zijn geconcentreerd, kan dat ons ernstig in verwarring brengen. Er ontstaat dan een wezenlijk conflict tussen het innerlijke en uiterlijke karma, een conflict dat niet vermindert tot we definitief besluiten de leiding van onze beschermengel te volgen, die als doel heeft om licht tevoorschijn te brengen uit de duisternis en ons te laten evolueren van het kleinere naar het grotere.

In het begin denken velen dat karma goed of slecht is. Het is geen van beide – het is slechts onze reactie op de omstandigheden van het leven die plezierige of onplezierige ervaringen met zich meebrengt. In feite houdt elk karma een kans in. Het is duidelijk dat als we vele, vele levens hebben gehad, het voor een mens onmogelijk zou zijn in één incarnatie de volle last van zijn hele verleden te dragen. De natuur is in alle opzichten rechtvaardig en geeft kracht naar kruis – een wet die universeel en meedogend werkt.

Het innerlijke karma, dat voortkomt uit de innerlijke godheid en door ons hogere zelf werkt, doordringt in stilte de hele constitutie van zijn invloed. Wanneer het menselijk zelf de aanraking van deze goddelijke impulsen voelt, zou het er goed aan doen hier aandacht aan te besteden en het uiterlijke karma zoveel mogelijk af te stemmen op het innerlijke karma. Wanneer we proberen onze persoonlijkheid af te sluiten voor de straling van boven, ontstaan er spanningen en conflicten.

Het leven is niet altijd een eenvoudige rechte lijn van plichtsbetrachting – soms worden we bij het nemen van beslissingen geconfronteerd met wezenlijke problemen, maar als we terzijde kunnen staan en ze in een ruimer perspectief kunnen zien, kunnen we er zeker van zijn dat ons hogere zelf ons nooit in de steek zal laten als de nood aan de man komt. We zouden dankbaar moeten zijn voor de goede impulsen die ons in nieuwe omstandigheden brengen. Wanneer het lijkt alsof er een conflict is tussen het innerlijke karma en het uiterlijke, kunnen we dit als een teken van vooruitgang zien, een teken dat het persoonlijke zelf de dingen vanuit een hoger standpunt moet bekijken. Daarom hebben we de nadruk gelegd op de praktische betekenis van de poging om het dagelijkse draaiboek van ons leven te lezen, omdat ons hogere zelf in samenhang met de natuurlijke gebeurtenissen van het dagelijks leven ons naar die ervaringen probeert te leiden waardoor de ziel in kracht en begrip kan groeien.

Het is onze verantwoordelijkheid in te zien dat alle karma een kans betekent. Dit wordt nog eens herhaald, omdat het de belangrijkste sleutel is om het leven zonder wanhoop tegemoet te treden, wat de omstandigheden of situaties ook zijn. De zogenaamd plezierige situaties kunnen zelfs een grotere uitdaging vormen dan de moeilijke: om er verstandig mee om te gaan, ze niet slechts te zien als een beloning voor het goede in het verleden, maar eerder als een middel om onze zegeningen met anderen te delen. Het gaat hier natuurlijk over spirituele waarden.

Onplezierige omstandigheden bieden op zich al grote mogelijkheden, omdat vaak de moeilijkste ervaringen, die eerst de bitterste gifdrank leken, tenslotte het ‘levenswater’ blijken te zijn. Dat komt omdat onze beschermengel, die ziet dat we ontvankelijker worden voor zijn aanwijzingen, ons sterker begint te beïnvloeden en ons in perioden van beproeving ‘dringt’. We hebben allen ervaren dat wanneer we aan ontberingen en tegenslag dapper het hoofd bieden, ze ons niet langer overweldigen, omdat onze moedige houding het mogelijk maakt dat het innerlijke en uiterlijke karma in harmonie samenwerken. Eenvoudig gezegd, we moeten leren alle omstandigheden die voortvloeien uit ons karma – uit onszelf – op verstandige wijze

tegemoet te treden en aan te pakken, zonder aan onszelf te denken.

Alles is karma, innerlijk en uiterlijk, hoog en laag, spiritueel en fysiek; en de meester van het innerlijke karma is de god die in het hart van ons wezen woont. De meester van het uiterlijke karma is uw en mijn menselijke persoonlijkheid. Alles is bewustzijn, en de taak die wij hebben om het lagere te verheffen door het hogere, bestaat uit het zelfbewust omzetten van het onedele metaal van ons gewone bewustzijn in het goud van de innerlijke god.

De draden van karma zijn fijn gesponnen, en er gaat er niet één verloren in het grotere patroon van onze evolutie. Daarom kan er uiteindelijk niets dan rechtvaardigheid bestaan, wat niets anders wil zeggen dan herstel van evenwicht van actie en reactie, oorzaak en gevolg, zaaien en oogsten. Waarom zouden alle grote religies en filosofieën de nadruk hebben gelegd op deze ene leer: het in evenwicht brengen van de weegschaal van het lot? Gebruikten de oude Grieken de weegschaal niet als het symbool van universele rechtvaardigheid, orde en evenwicht – een symbool dat wij in het westen trouw hebben bewaard? Legden ook de Egyptenaren niet de nadruk op deze waarheid in hun dramatische voorstelling van het oordeel, zoals dit in hun papyrusrollen en tempels werd afgebeeld; het ‘wegen van het hart tegen de veer van de waarheid’?

Alles in de natuur streeft naar harmonie, naar het teweegbrengen van groei van het lagere naar het hogere. Waarom zou de mens dan een uitzondering zijn? Als rechtvaardigheid eigen is aan de fysieke gebieden, waarom dan niet aan de morele en spirituele ervaringsgebieden?

Zoals we ons leven vormen, zo wordt het goed, slecht, harmonisch, verwrongen, mooi of bedenkelijk. We maken het zo. Er is hierbij geen sprake van fatalisme. De hele natuur om ons heen helpt ons niet alleen, maar legt ons tegelijkertijd vreemd genoeg ook in zekere mate beperkingen op, zodat we de gelegenheid krijgen door tegenstand onze kracht te oefenen en dat is de enige manier om een paar goede biceps te ontwikkelen!

Spirituele vooruitgang

Kronkelt het pad steeds verder omhoog?

Ja, helemaal tot het einde.

Neemt de reis de hele dag in beslag?

Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat, mijn vriend.

Christina Rossetti's versregels vormen een korte samenvatting van het leven van hen die het pad dat naar hogere dingen leidt werkelijk volgen. Ondanks de verschillen die men kan ontdekken in de vormen waarin de esoterische leer wordt gepresenteerd – ze nam in iedere eeuw immers een nieuw kleed aan – zien we dat ze het over één punt volstrekt eens zijn: de weg naar spirituele ontwikkeling. Er is één vaste regel die voor de neofiet altijd bindend was en ook nu nog is – de *volledige* onderwerping van de lagere natuur aan de hogere. Hoe we ook zoeken in de bijbels van ieder volk en iedere beschaving, we vinden slechts één enkele weg – een zware, pijnlijke en moeilijke weg – die de mens naar werkelijk spiritueel inzicht kan voeren. En hoe kan het ook anders, want alle religies en alle filosofieën zijn slechts varianten van de eerste leringen van de Ene Wijsheid, die aan het begin van de cyclus door de planeetgeest aan de mensheid werd meegedeeld.

Steeds weer wordt ons gezegd dat men een waar adept, een ontwikkeld mens, alleen kan *worden* – niet maken. Er is dus een proces van groei door middel van evolutie, en dat brengt onvermijdelijk een zekere mate van pijn met zich mee.

De belangrijkste oorzaak van pijn ligt hierin dat we voortdurend

het blijvende zoeken in het niet-blijvende, en we zoeken niet alleen maar doen ook alsof we het onveranderlijke al hebben gevonden in een wereld waarvan de enige eigenschap die we met zekerheid aan haar kunnen toekennen is dat ze voortdurend verandert, en steeds als we ons verbeelden een vaste greep op het blijvende te hebben, verandert het in onze greep en is pijn het gevolg.

De gedachte van groei houdt ook het idee in van doorbreken; het innerlijke wezen moet voortdurend de schaal of het omhulsel waarin het is opgesloten doorbreken, en dat moet ook met pijn gepaard gaan, geen fysieke, maar mentale en intellectuele.

En zo gaat het in de loop van ons leven; het verdriet dat ons treft is voor ons gevoel altijd precies het ergste dat ons zou kunnen overkomen – het is altijd net dat ene waarvan we denken het onmogelijk te kunnen dragen. Bekijken we het vanuit een ruimer standpunt, dan zien we dat we proberen door onze schaal heen te breken op haar enige kwetsbare punt; dat onze groei, wil het ware groei zijn en niet de som van een reeks aangroeisels, over de hele linie gelijkmatig voortgang moet vinden, zoals het lichaam van een kind groeit, niet eerst het hoofd en dan een hand, misschien gevolgd door een been; maar tegelijk in alle richtingen, regelmatig en onmerkbaar. De mens is geneigd aan elk onderdeel afzonderlijk aandacht te geven en intussen de andere te verwaarlozen. Elke folterende pijn wordt veroorzaakt door de ontwikkeling van een verwaarloosd deel, en die ontwikkeling wordt moeilijker door de gevolgen van de zorg die men aan andere delen heeft besteed.

Het kwaad is vaak het gevolg van overmatige bezorgdheid, en mensen proberen altijd te veel te doen; ze nemen er geen genoegen mee het ergens bij te laten, en altijd alleen dat te doen wat de omstandigheden eisen en niet meer. Ze overdrijven iedere daad en brengen zo karma voort dat in een volgend leven moet worden uitgewerkt.

Een van de meest subtiele vormen van dit kwaad is de hoop op, en het verlangen naar, beloning. Velen laten, al is het vaak onbewust, al hun inspanningen mislukken door deze gedachte aan beloning te koesteren en tot een actieve factor in hun leven te laten worden,

waardoor de deur geopend blijft voor zorgen, twijfel, angst, moedeloosheid – mislukking.

Het doel van iemand die naar spirituele wijsheid streeft is om een hoger bestaansgebied te betreden; hij moet een nieuw mens worden, in ieder opzicht volmaakter dan hij nu is, en als hij slaagt, zullen zijn mogelijkheden en vermogens dienovereenkomstig in omvang en kracht toenemen, zoals we ook in de zichtbare wereld zien dat elke trede op de evolutieladder wordt gekenmerkt door een toename van vermogens. Op die manier wordt de adept begiftigd met verbazingwekkende krachten; maar het belangrijkste dat we moeten onthouden is dat deze krachten de natuurlijke begeleiding vormen van het bestaan op een hoger evolutiegebied, zoals de gewone menselijke vermogens de natuurlijke begeleiding vormen van het bestaan op het gewone menselijke gebied.

Veel mensen schijnen te denken dat adeptschap niet zozeer het resultaat is van een fundamentele ontwikkeling als wel van een geleidelijke opbouw; ze schijnen te denken dat een adept iemand is die door een duidelijk omschreven training te ondergaan, bestaande uit het zorgvuldig in acht nemen van een aantal willekeurige gedragsregels, eerst het ene vermogen verwerft en dan een volgende, en dat hij, wanneer hij een bepaald aantal van deze vermogens heeft verworven, daarna een adept wordt genoemd. Op basis van dit onjuiste beeld denken ze dat het eerste wat ze moeten doen om het adeptschap te bereiken het verwerven van ‘vermogens’ is – en helderziendheid en het vermogen het fysieke lichaam te verlaten en een zekere afstand af te leggen, worden het meest fascinerend gevonden.

Aan hen die zulke vermogens voor hun eigen persoonlijke voordeel willen verwerven, hebben we niets te zeggen; ze vallen onder hetzelfde oordeel als al degenen die handelen voor een puur zelfzuchtig doel. Maar er zijn anderen die gevolgen voor oorzaken aanzien, en oprecht denken dat het verwerven van abnormale vermogens de enige weg is naar spirituele vooruitgang. Deze mensen zien onze Theosophical Society slechts als het vlugste middel dat hen in staat stelt in deze richting kennis op te doen, en zien haar als een soort occulte academie, een instelling opgericht om faciliteiten te verlenen

voor de opleiding van zogenaamde wonderdoeners. Ondanks herhaalde protesten en waarschuwingen zijn er enkelen in wie dat denkbeeld onuitwisbaar schijnt te hebben postgevat, en ze geven luid uitdrukking aan hun teleurstelling wanneer ze ontdekken dat wat hun tevoren werd gezegd volkomen juist is; dat de Society niet werd opgericht om een nieuwe en gemakkelijke methode te verschaffen voor het verwerven van 'vermogens'; en dat haar enige doel het opnieuw ontsteken van de toorts van de waarheid is die, behalve voor de zeer weinigen, zo lang gedooft was, en die waarheid levend te houden door onder de mensen een broederlijke eendracht tot stand te brengen, de enige bodem waarin de goede zaden kunnen groeien. De Theosophical Society wil de spirituele groei bevorderen van iedereen die binnen haar bereik komt, maar haar methoden zijn die van de oude rishi's (zieners), haar leringen die van de oudste esoterie; ze levert geen gepatenteerde wondermiddelen, die bestaan uit gevaarlijke behandelingen die geen eerlijke heelmeeester zou durven gebruiken.

Het schijnt dat er sinds de oprichting van de Theosophical Society verschillende verenigingen zijn gevormd die profiteren van de belangstelling die eerstgenoemde heeft gewekt op het gebied van psychisch onderzoek en die leden proberen te winnen door hen te beloven op een gemakkelijke manier psychische vermogens te verwerven. In India zijn we allang vertrouwd met het bestaan van vele pseudo-asceten van allerlei slag, en we zijn bang dat er in dit opzicht opnieuw gevaar dreigt, zowel in India als in Europa en Amerika.

In dit verband willen we al onze leden en ook anderen die spirituele kennis zoeken, waarschuwen om op te passen voor personen die hen een gemakkelijke methode willen aanbieden om psychische gaven te verwerven. Deze gaven zijn betrekkelijk gemakkelijk te verkrijgen met kunstmiddelen, maar ze verdwijnen zodra de zenuwimpuls is uitgeput. Het ware zienschap en adeptschap dat gepaard gaat met echte psychische ontwikkeling, gaat nooit verloren wanneer het eenmaal is bereikt.

Occultisme versus psychische vermogens

Het ware occultisme of de theosofie is de ‘grote verzaking van het ZELF’, onvoorwaardelijk en absoluut, in ons denken en in ons handelen. Het is altruïsme.

– H.P. Blavatsky

Er is een groot verschil tussen occultisme en het ontwikkelen van psychische vermogens. Er zijn vele en verschillende psychische vermogens, waaronder verschijnselen zoals helderziendheid, psychometrie, telepathie, kinesthesie, channeling en het trance-mediumschap. Aan de ontwikkeling hiervan wordt vaak begonnen door mensen die van nature mediamiek zijn; of iemand kan alleen maar nieuwsgierig zijn, zonder te weten wat hij zich op de hals haalt, want grote delen van de wereld van het paranormale zijn veel bedrieglijker dan de ons vertrouwde fysieke wereld. Zulke vermogens zijn in de meeste gevallen echter iets anders dan spirituele vermogens. Zoals W.Q. Judge opmerkt:

Wanneer een leerling het pad begint te betreden en nu en dan lichtvlekken ziet opvlammen of gouden vuurbollen ziet voorbijrollen, betekent dat niet dat hij het ware zelf – zuivere geest – begint te zien. Een moment van de diepste vrede of schitterende onthullingen die de leerling worden gegeven, is *niet* het ontzagwekkende ogenblik waarop iemand op het punt staat zijn spirituele gids te ontmoeten, laat staan zijn eigen ziel. Evenmin zijn flitsen van paranormaal waargenomen blauwe vlammen, of visioenen van dingen die later feitelijk gebeuren, of een blik in kleine gedeelten van het astrale licht met zijn prachtige fotografische beelden van vroeger of van de toekomst, of het plotse-

linge gelui van sprookjesachtige klokken in de verte, een bewijs dat u op spiritueel gebied vorderingen maakt. Deze en andere nog vreemdere zaken zullen zich voordoen wanneer u een eindje op weg bent, maar het zijn niets anders dan de voorposten van een nieuw land dat zelf geheel materieel van aard is en maar één stap is verwijderd van het gebied van het grofstoffelijke bewustzijn.

– *Echoes of the Orient* 1:45

Het najagen van dit soort verschijnselen heeft gewoonlijk een verlamme uitwerking op onze hogere aspiraties, en hetzelfde geldt voor het zich overgeven aan fysiek genot. Judge sprak in verband met dit soort zaken over het gevaar van ‘astrale dronkenschap’, want de dorst naar verschijnselen kan even onverzadigbaar zijn als die naar sterke drank of drugs:

Het vermogen van de natuur om ons te misleiden kent geen grenzen, en als we bij dit soort zaken blijven stilstaan, zal ze ons niet verder laten gaan. Het is niet zo dat een of andere persoon of natuurkracht heeft afgekondigd dat we als we dit of dat doen moeten stoppen, maar wanneer men wordt overweldigd door wat Böhme ‘Gods wonderen’ noemde, heeft dit een bedwelming tot gevolg waardoor het verstand in verwarring raakt. Als iemand bijvoorbeeld ieder beeld dat in het astrale licht wordt gezien als een spirituele ervaring beschouwt, dan zou hij na enige tijd op dit punt misschien geen tegenspraak dulden, maar dat komt dan alleen omdat hij dronken is van dit soort wijn.

– *Op.cit.* 1:46

Naarmate de menselijke evolutie vordert en nieuwe zintuigen en organen actief gaan functioneren, zullen psychische vermogens zich in toenemende mate voordoen als een *natuurlijke* ontwikkeling van innerlijke vermogens. Maar iedere poging om dit proces voortijdig te forceren is gevaarlijk voor de lichamelijke en zelfs de geestelijke gezondheid. In tijden als deze, wanneer de scheidsmuur tussen de etherische innerlijke werelden en onze fysieke wereld dun wordt, kunnen we een verhoogde paranormale sensitiviteit verwachten. In zulke tijdperken is het van essentieel belang aan de daaruit voortvloeiende stroom van verschijnselen een positieve richting te geven door het menselijke gedachteleven naar spirituele werkelijkheden te leiden.

Occultisme wordt vaak verward met paranormale verschijnselen, en daarom schrikken de mensen ervoor terug. Het beeld van het occultisme dat de meeste mensen hebben is dat van seances, waarzeggers, charlatans, rondreizende goeroes met zogenaamde vermogens, zwarte magie – allemaal dingen die tegenwoordig hoogtij vieren. Maar in werkelijkheid is occultisme de studie van de verborgen dingen van de natuur. In ruime zin wordt het soms de esoterische filosofie genoemd, die zich bezighoudt met de structuur en werkingen van de kosmos en met de oorsprong en bestemming van de wezens die deze samenstellen. Een fundamenteel axioma van de occulte filosofie is dat alle dingen levend zijn en delen van een levend geheel; dat heelallen, melkwegstelsels, zonnen en planeten levende wezens zijn, die zowel inwendig als uitwendig uit menigten grotere en kleinere entiteiten zijn samengesteld. Op dezelfde manier vormen de atomen, moleculen, cellen en organen van ons lichaam – samen met de gedachten, gevoelens, aspiraties en het inzicht die uit de hogere delen van onze natuur emaneren – dit levende heelal dat wij een mens noemen.

Stel dat we ons in gedachten bezighouden met een van onze vrienden die we heel goed hebben leren kennen en ons afvragen: Wat is deze vriend eigenlijk? Is hij of zij de fysieke verschijning of is de werkelijke persoon het bewustzijn, de intelligentie, de goedheid? Ongetwijfeld de laatstgenoemde. Deze innerlijke persoon, het werkelijke individu, is voor onze *fysieke* zintuigen ontastbaar en onzichtbaar. De eigenschappen van het intellect en van de ziel worden beheerst door wetten van de geest en van de psyche; zelfs de zogeheten fysieke wetten van de natuur zijn in het geheel niet van fysieke aard. Ook zij zijn onzichtbaar en worden alleen tastbaar en waarneembaar door de manier waarop ze de stoffelijke wereld reguleren en organiseren. Ze kunnen op geen andere manier door ons gewone gezichtsvermogen worden waargenomen.

Indien we deze redenering op de kosmos toepassen, kunnen we begrijpen dat het ware oorzakelijke heelal een onzichtbaar heelal is. Indien menselijk leven, bewustzijn, goedheid en kracht onze werkelijkheid zijn, geldt dit evenzo voor het heelal dat ons omsluit. Ook dit wordt bestuurd door intelligentie en bewustzijn. Wat is de aard

van deze intelligentie en dit bewustzijn? Deze wordt gevormd door de achterliggende werkzaamheid van intelligente, bewuste wezens.

Ieder van ons is een heelal in miniatuur, en binnenin ons zijn sferen of gebieden van zijn en bewustheid waarvan we ons op dit moment alleen vagelijk bewust zijn en die we slechts ten dele begrijpen. En zoals er menigten levens zijn die een status lager dan die van mensen hebben, zo moeten er ook menigten hogere wezens zijn; een opvatting die door alle grote religies wordt bevestigd. De verschillende levensgebieden, van atoom tot kosmos, vertegenwoordigen de opgaande treden van de ladder van kosmische evolutie. En de zogenaamde wetten van de natuur zijn de spirituele essentie van hogere wezens, van wie de aanwezigheid de harmonie der sferen waarborgt. Daarom is het heelal in spirituele zin even werkelijk als dat ze voor ons in fysieke zin tastbaar is.

De drie grondstellingen die H.P. Blavatsky in deel 1 van haar *Geheime Leer* noemt, zijn de essentie van het occultisme, want ze roepen het goddelijke in ons wakker en geven het heelal weer als een enorm groot organisme, waarvan alle rijken, van het elektron tot de hoogste god, de onlosmakelijke evoluerende delen zijn. De eerste grondstelling beschrijft de oneindige, onkenbare bron waaruit alle dingen voortvloeien – een eeuwig, grenzeloos en onveranderlijk beginsel. De tweede grondstelling beschrijft de universele wet van periodiciteit, het leven, de dood en de wedergeboorte van alle dingen – werelden, goden en mensen. Ze komen alle periodiek tevoorschijn: er zijn tijden van rust en tijden van activiteit of manifestatie. Van moment tot moment, van jaar tot jaar, in cyclus na kosmische cyclus, vindt de evolutie van alle wezens voortgang. De derde grondstelling wijst nadrukkelijk op het in essentie één-zijn van iedere ziel met de universele overziel. Ze beschrijft ook hoe iedere godsvonk door middel van iedere vorm in de wereld van verschijnselen evolueert, waarbij ze tenslotte individualiteit verkrijgt. Ze bereikt dit door een bijna oneindige reeks wederbelichamingen, terwijl ze in de loop van de kosmische tijd opklimt door alle graden van intelligentie heen, van de laagste tot de hoogste.

Het woord occultisme verwijst naar dit verheven proces: hoe het

zichtbare voortkomt uit het onzichtbare; hoe de kleinste vonk van goddelijk leven na verloop van tijd mens wordt; en hoe wij mensen goden kunnen worden. Hoe ver staat dit majestueuze perspectief af van de futiele vermogens die verband houden met paranormale verschijnselen en zogenaamde ‘occulte’ kunsten! Laten we in plaats daarvan onze aandacht richten op het spirituele hart van dit immense ons omringende heelal, dat ook het spirituele hart van de kern van ons eigen wezen is, terwijl we ernaar streven om als de goden te worden.

De term *occult* heeft een edele maar grotendeels vergeten oorsprong. Ze is afgeleid van het Latijnse *occultus* dat ‘verborgen’ betekent, en daaronder valt alles wat onzichtbaar, niet onthuld, of niet gemakkelijk waarneembaar is. In het vroege christendom spraken theologen bijvoorbeeld over ‘het occulte oordeel van God’, terwijl ‘occulte filosoof’ een benaming was voor een wetenschapper van vóór de Renaissance die op zoek was naar de onzichtbare oorzaken waardoor de natuurverschijnselen worden beheerst. In de sterrenkunde wordt de term nog steeds gebruikt wanneer het ene hemellichaam het andere ‘occulteert’ door er voor langs te gaan en het tijdelijk aan het gezicht te onttrekken.

H.P. Blavatsky, die meer dan een eeuw geleden schreef, toen het woord niet de verschillende betekenissen had gekregen die het nu heeft, definieerde occultisme als altruïsme – de goddelijke wijsheid of verborgen theosofie in alle religies. Occultisme berust op het beginsel dat het goddelijke in ieder levend wezen verborgen is – transcendent en toch immanent. Als spirituele discipline is occultisme het verzaken van zelfzucht; het is het ‘stille smalle pad’ dat naar wijsheid leidt, naar het juiste onderscheid tussen goed en kwaad, en het in praktijk brengen van altruïsme.

De eeuwige filosofie

Deze leringen zijn dus niet nieuw, geen vindingen van deze tijd, maar zijn langgeleden verkondigd, zo er al niet de nadruk op is gelegd; deze leer van ons is de verklaring van een eerdere leer en kan de oudheid van deze opvattingen aantonen op het getuigenis van Plato zelf.

– Plotinus, *Enneaden* V.1.8

In een van Plato's Dialogen, het *Symposium* (§ 202-4), komt de boeiende gedachte voor dat liefde tussen onwetendheid en wijsheid in staat, de middelaar is tussen mensen en goden, en dat we door middel van liefde tot spiritueel begrip komen.

Ook Paulus sprak over liefde in een van de mooiste passages in de bijbel: zelfs al sprak iemand alle talen van mensen en engelen, maar had hij de liefde niet, dan zou hij zijn als schallend koper en rinkelend cimbaal; zelfs al bezat hij profetische gaven, al kende hij alle mysteries en bezat hij het geloof dat bergen verzet, maar had hij de liefde niet, dan zou hij niets zijn – een eerbetoon aan de opdracht van zijn meester 'heb elkaar lief gelijk ik u heb liefgehad'. En in het boeddhisme wordt over de ideale mens, de bodhisattva die is 'ontwaakt' tot de werkelijkheid achter de illusies van het leven, gesproken als iemand die het 'grote liefhebbende hart' bezit. Hij is aangekomen op de 'andere oever' van verlichting, geleid en gesterkt, doordat hij in zichzelf de twee belangrijkste deugden in de boeddhistische filosofie heeft vervolmaakt, *karuṇa* en *prajñā*, 'liefde' en 'onderscheidende wijsheid' voortgekomen uit altruïsme.

Hetzelfde thema ligt besloten in het woord filosofie – dat aan Pythagoras wordt toegeschreven – want het woord is een samenstelling van twee Griekse wortels: *philos*, 'liefde' + *sophia*, 'wijsheid'.

Hoewel het gewoonlijk wordt vertaald als ‘liefde voor wijsheid’, kan filosofie evengoed betekenen de wijsheid van liefde of ook ‘liefheb-bende wijsheid’. Onder de verschillende Griekse termen voor liefde, die alle een bepaald aspect aanduiden, betekenen *philos* en het ver-wante *philia* vriendschap en genegenheid – zoals in *filantropie*, ‘lief-de voor de mens’, die aanspoort tot barmhartigheid, en *filadelfia*, ‘broederlijke liefde’. Theōn van Smyrna (2de eeuw n.Chr.) schreef dat filosofie kan worden vergeleken met inwijding in de mysteriën, waarvan het laatste deel of de bekroning bestaat uit ‘vriendschap en contact met de godheid’.

We zien dus dat het hoofddoel van de Griekse filosofie, evenals van het boeddhisme en het christendom, oorspronkelijk was de ver-volmaking van liefde en wijsheid als een middel om één te worden met de bron van het leven. Bovendien werd in elk van deze tradities te kennen gegeven dat het spirituele zoeken in feite begint met liefde en eindigt met wijsheid; dat de poorten naar het hart van het Zijn zich openen voor hen die zijn gegrepen door het verlangen naar waarheid *en* diep bezorgd zijn om het welzijn van allen. ‘Leven voor het welzijn van de mensheid is de eerste stap’ – dat is de universele en eeuwige boodschap. Even aanhoudend is het zoeken van de mensheid naar een tot eenheid en verlossing leidende wijsheid.

Het denkbeeld van een eeuwige filosofie, van een gemeenschapelijke noemer – of beter gezegd een hoogste gemeenschappelijke factor – die de basis van waarheid vormt in de vele religieuze, filo-sofische en wetenschappelijke denkstelsels, is tenminste duizenden jaren oud. De Romeinse staatsman en filosoof Cicero, bijvoorbeeld, zegt als hij het bestaan van de ziel na de dood bespreekt, dat hij niet alleen het gezag van de hele oudheid aan zijn kant heeft, en ook de leringen van de Griekse mysteriën en van de natuur, maar dat ‘deze dingen van hoge ouderdom zijn en bovendien de goedkeuring van universele religie hebben’ (*Tusc. Disp.* I.12-14).

Het was echter de 17de-eeuwse Duitse filosoof Leibniz die de Latijnse uitdrukking *philosophia perennis* algemeen bekendmaakte. Hij gebruikte deze om datgene te beschrijven wat nodig was om zijn eigen stelsel te voltooien. Dit moest een eclectische analyse zijn van

de waarheid en onwaarheid van alle filosofieën, oude en moderne, waardoor men ‘het goud van het schuim, de diamant van de mijn, het licht van de schaduw kon scheiden; en dat zou in feite een soort eeuwige filosofie zijn’. Eenzelfde idee, dat ten doel had de verschillende religieuze filosofieën te verzoenen, werd gevolgd door Ammonius Saccas in Alexandrië (3de eeuw n.Chr.), de inspirator van Plotinus en de neoplatonische beweging.

Leibniz maakte echter geen aanspraak op het bedenken van die uitdrukking. Hij zei dat hij die had gevonden in de geschriften van een 16de-eeuwse theoloog, Augustinus Steuchus, die hij als een van de beste christelijke schrijvers ooit beschouwde. Steuchus beschreef de eeuwige filosofie als de oorspronkelijk onthulde absolute waarheid die de mens ter beschikking werd gesteld vóór zijn val, daarna volledig werd vergeten, en in de daaropvolgende geschiedenis van het menselijk denken in fragmentarische vorm slechts geleidelijk weer terrein won.

Veel recenter (1945) stelde Aldous Huxley een bloemlezing samen van de religieuze en mystieke overleveringen van de wereld, waarin veel kenmerken worden beschreven die met deze ‘filosofie der filosofieën’ overeenkomen. In zijn voorwoord definieert hij haar als volgt:

Philosophia perennis – . . . de metafysica die een goddelijke werkelijkheid erkent die de basis vormt van de wereld van dingen en levens en geesten; de psychologie die in de ziel iets vindt dat lijkt op of zelfs identiek is met de goddelijke werkelijkheid; de ethiek die het uiteindelijke doel van de mens plaatst in de kennis van de immanente en transcendente grond van alle bestaan – deze is eeuwenoud en universeel. Overblijfselen van de eeuwige filosofie kunnen worden gevonden in de traditionele kennis van primitieve volkeren in alle streken van de aarde, en in haar volledig ontwikkelde vormen heeft ze een plaats in elk van de hogere religies.

– *The Perennial Philosophy*, blz. vii

Huxley wees erop dat hij zich bij het samenstellen van zijn boek niet had gewend tot de geschriften van ‘beroeps’filosofen, maar tot enkele van die zeldzame figuren in de geschiedenis die verkozen aan bepaalde voorwaarden te voldoen – in zijn woorden, door ‘zich te

maken tot mensen die liefhebben, en zuiver van hart en arm [nederig] van geest zijn' – waardoor zij uit de eerste hand een rechtstreeks begrip kregen van de goddelijke werkelijkheid. Als men geen wijze of heilige was, kon men volgens hem het best 'de werken bestuderen van hen die dat wel waren en die, omdat ze hun gewone bestaanswijze als mens hadden veranderd, in staat waren tot meer dan de gewone soort – en hoeveelheid – kennis'.

Het is niet zo bijzonder dat de kernleringen van elke belangrijke spirituele filosofie zoveel overeenkomen, ook al zijn de tradities geografisch, cultureel en door grote tijdsperioden van elkaar gescheiden. Want het was dezelfde theosophia of goddelijke wijsheid die overal en door iedere wijze en leraar werd verkondigd, dezelfde 'onuitputtelijke, geheime, eeuwige leer' die Krishna eonen geleden aan Vivasvat (de zon) gaf en die van eeuw tot eeuw werd overgedragen (*Bhagavad Gītā* 4:1-3).

De meest uitgebreide moderne weergave van de 'theosophia perennis', die de verspreiding ervan over de hele wereld en in alle tijden aantoont, kan worden gevonden in de geschriften van H.P. Blavatsky, in het bijzonder *De Geheime Leer*, die als ondertitel heeft 'De synthese van wetenschap, religie en filosofie'. Zij was zelf door meer gevorderde onderzoekers onderricht, en schreef dat

de leringen, hoe fragmentarisch en onvolledig ook, noch uitsluitend behoren tot de Hindoe-, de Zoroastrische, de Chaldeeuwse of de Egyptische religie, noch ook tot het boeddhisme, de islam, de joodse leer of het christendom. De Geheime Leer is de kern van alle. De verschillende religieuze stelsels zijn aanvankelijk daaruit voortgekomen en worden nu opnieuw verenigd met hun oorspronkelijke beginsel, waaruit ieder mysterie en dogma is gegroeid en zich heeft ontwikkeld en verstoffelijkt.

– 1:x

Behalve dat zij de basisleringen uitwerkt en hun analogie in de natuur aantoont, verklaart Blavatsky hoe de geheime 'wijsheid van goddelijke dingen' aan de mensheid is 'onthuld' en periodiek in de loop van de geschiedenis werd hernieuwd. Ze verwijst naar een historische gebeurtenis die allegorisch wordt weergegeven in het verhaal van de Hof van Eden, in de mythe van het vuur van Prometheus, en

ook in het hindoe-verhaal van de neerdaling van *mānasaputra's* ('zonen van het denkvermogen'), en beschrijft dat ongeveer 18 miljoen jaar geleden goddelijke wezens, 'volmaakt' geworden mensen uit vroegere cyclussen, die thuishoren in hogere, onzichtbare regionen van het kosmische leven, een deel van hun bewustzijn verenigden met de wordende mensheid, en de mens met bewuste intelligentie bezielde. Door deze daad van opoffering en evolutionaire noodzaak drukten ze de belangrijke waarheden van het leven onuitwisbaar af op de 'plastische geest-substantie' van de mensheid, zodat ze nooit volledig verloren zouden gaan. Hier ligt ook de basis van Plato's denkbeeld dat leren in feite een proces is van 'herinneren' – of 'herontdekken' van oorspronkelijke kennis die in het onsterfelijke deel van de ziel verankerd is.

Sindsdien zijn er in alle delen van de aardbol regelmatig pogingen gedaan om de wijsheidstraditie te herstellen, in hoofdzaak om twee redenen: ten eerste, omdat de krachten van erosie op den duur elke weergave misvormen – de oorspronkelijke leringen die gewoonlijk mondeling werden overgedragen, worden namelijk vergeten of onvolledig herinnerd, teksten gaan verloren, kopieën en vertalingen worden bewerkt, de betekenis van woorden verandert en men ziet vaak essentiële punten over het hoofd of geeft daaraan een verkeerde uitleg.

De tweede en meer dwingende reden is dat de mensheid en ook haar behoeften een ontwikkeling doormaken; en als de roep van het menselijk hart, in collectieve zin, luid genoeg is, volgt een antwoord uit de juiste hoek dat aan de behoeften van de dan beginnende cyclus voldoet. Het is algemeen bekend dat de messiassen, avatāra's, boeddha's, profeten en 'door god onderwezenen' van alle volkeren verschenen als hervormers en overbrengers, niet als scheppers van iets nieuws, behalve dan van het 'aardse kleed' van wat zij brachten, dat uit het beschikbare materiaal werd samengesteld. Maar ook moet worden opgemerkt dat de boodschappers zelden aan hun tijdgenoten bekend waren, en dat ook de betekenis van hun boodschap niet volledig werd begrepen. Elke vernieuwing wekt weerstand; de graal wordt omringd door machtige draken.

Onze tijd kent, evenals elke andere periode, vele ‘valse profeten’, en hun vaak boeiende vermenging van waarheid en dwaling heeft velen op onvruchtbare, zelfs gevaarlijke, zijwegen gebracht. Hoe, vragen we ons af, kunnen we wat werkelijk tot de geest behoort, scheiden van het kaf? We kunnen de toets van eeuwigheid en universaliteit toepassen, al vereist dat aanhoudende studie en oefening van het onderscheidingsvermogen: wordt de leer uitdrukkelijk verkondigd of gesuggereerd door alle grote spirituele wereldleraren? En, wat even belangrijk is, draagt zij het stempel van de geest: doet zij een beroep op de onzelfzuchtige, altruïstische kant van onze natuur?

Het heelal, fysisch en metafysisch, is één werkelijkheid; en logisch geredeneerd kan er maar één waarheid zijn, hoe beperkt, verscheiden en schijnbaar uiteenlopend haar uitdrukkingen in menselijke taal misschien ook zijn. De verdeeldheid zaaiende invloed van dogmatische theologieën, van de pogingen zich de waarheid toe te eigenen onder welke vlag dan ook, waaronder die van wetenschap en filosofie, kan het menselijk welzijn alleen in negatieve zin beïnvloeden.

Het beste is misschien te bedenken dat de meesten van ons, evenals de liefde, zich slechts ‘halverwege’ tussen onwetendheid en wijsheid bevinden. Als we vermoeden dat er een goddelijke werkelijkheid bestaat waarover we meer willen weten, of als we slechts ernaar streven in de wereld een actieve kracht ten goede te zijn maar een filosofie nodig hebben die ons helpt de stormen en de windstilen van het leven te doorstaan, dan kunnen we er zeker van zijn dat er kennis bestaat die zowel hoofd als hart bevredigt. De mensheid is niet verstoken van de meedogende zorg van de goden en was dat ook nooit. Zij hebben, evenals hun aardse vertegenwoordigers, altijd gewezen op het kompas van liefhebbende wijsheid als de veiligste gids naar onze bestemming. Als we de route volgen die door deze gevorderde reizigers is uitgestippeld, zullen we niet alleen ontdekken wat in het leven waar en onwaar is, maar maken we ons ook tot een geschikt instrument om aan de tijdloze kwaliteiten van de geest uitdrukking te geven.

Het pad naar het hart van het heelal

Er is in het hart van ieder mens een honger die door niets kan worden gestild – een honger naar een grotere waarheid dan waarvan de meeste mensen weet hebben, naar het ware, naar het verhevene. De oorsprong van dit verlangen is het heimwee veroorzaakt door de herinnering van de ziel aan ons spirituele thuis, waaruit wij voortkwamen en waarheen wij nu terugkeren. Ieder menselijk hart voelt dit; het is de reddende kracht in de mens, dat wat hem hoop en aspiratie geeft, wat zijn ziel verheft bij de herinnering aan de luister die eens de zijne was. Licht voor het gemoed, liefde voor het hart, begrip voor het verstand: alle drie moeten in ieder mens aanwezig zijn vóór hij werkelijke vrede vindt.

Er is een verheven pad van wijsheid en verlichting dat voor ieder mens in het huidige leven begint en daarna binnenwaarts leidt; want het is de weg van bewustzijn en spirituele verwerking. Ieder vermogen, iedere energie, alles, is aanwezig in de diepste kern van uw wezen, die als het ware uw weg is, de weg van groei vanuit het hart van het Zijn, dat uw spirituele zelf is.

Het pad naar het hart van het heelal is één en toch voor ieder mens verschillend. Dat komt omdat ieder mens zelf dat pad is – het pad dat bestaat uit gedachten en bewustzijn en uit het weefsel van uw eigen wezen. Het is gevormd uit de substantie van het hart van de natuur.

Er is een lange en ook brede weg, waarop u de energiestroom van de natuur mee heeft, en als u deze weg volgt zult u na verloop van tijd de volmaaktheid bereiken; maar dit is de weg van langzame

ontwikkeling die u in elk leven, ontelbare eeuwen lang, stapje voor stapje verder brengt.

Er is een andere weg, steil en doornig, moeilijk te begaan, maar die de Groten van de mensheid hebben gevolgd. Het is de snelle, maar ook moeilijke weg. Het is de weg van zelfoverwinning, de weg waarop men het zelf opgeeft voor het Al, waarop de persoonlijke mens de onpersoonlijke boeddha, de onpersoonlijke christus wordt; de weg waarop de liefde voor wat alleen uzelf toekomt wordt opgegeven en uw hele wezen wordt vervuld van liefde voor alle wezens, grote en kleine. Het is het steile en doornige pad naar de goden; want wanneer u de hoogten van de Olympus beklimt, moet u de weg gaan zoals die voor u ligt.

Schoon zijn de paden, verheven het doel en snel de voeten van hen die de weg van de zachte, innerlijke stem volgen, de weg die naar het hart van het heelal voert. Dit is de kern van de boodschap van de grote mysteriën uit de oudheid – het verenigen van de gewone mens met zijn goddelijke bron, met de wortel van zijn eigen wezen die verbonden is met het Al, want die kern is een vonk van het centrale vuur, een vonk van het goddelijke; en die vonk is in iedereen.

In uw diepste innerlijk woont het goddelijke. Het is uw oorsprong, de kern van uw wezen; en u kunt langs de weg van het spirituele zelf opklimmen, en sluier na sluier van verduisterend zelfgevoel achter u laten, tot u de eenwording met die innerlijke god bereikt. Dat is het meest verheven avontuur dat de mens kent – de studie van ons innerlijke wezen. Door deze innerlijke weg van zelfkennis te volgen, zult u tenslotte zo groeien in begrip en innerlijke visie dat uw ogen sferen en gebieden van innerlijk licht zullen waarnemen, die de meest ontzagwekkende, want de heiligste en schoonste, mysteriën van het grenzeloze heelal voor u zullen onthullen.

De eerste stap op het pad naar het hart van het heelal is de waarheid te erkennen dat alles van binnenuit komt. Alle geniale ingevingen, alle grootse gedachten die beschavingen deden ontstaan en verdwijnen, alle verheven denkbeelden die de Groten der aarde hun medemensen hebben gebracht – deze komen alle van binnenuit. De strijd, gericht op de eenwording met uw eigen innerlijke

god, is meer dan half gewonnen als u deze waarheid erkent.

Het binnenste van het binnenste van u is een god, een levende godheid; en uit deze goddelijke bron stromen in uw menselijk bewustzijn alle dingen die de mens verheffen, alle dingen die liefde en hoge verwachtingen, inspiratie en aspiratie, en het edelste van alles, zelfopoffering, in hem wakker roepen.

In uzelf liggen alle mysteries van het heelal. In uw innerlijke zelf ligt de weg die leidt naar het hart van het heelal. Als u die weg volgt die steeds verder naar binnen leidt, voorbij sluier na sluier van individualiteit, dieper en dieper in uzelf, dan dringt u ook meer en meer door tot de wonderbaarlijke mysteries van de universele natuur. Men spreekt over dit pad als een weg, maar het is het ontsluiten van het hart van de mens – niet het fysieke hart, maar het hart van ons wezen, onze essentie; het ontsluiten en ontwikkelen van onze spirituele, verstandelijke en psychische krachten en vermogens. Dit is de leer van het hart, de geheime leer. De leer van het oog is wat men kan zien en min of meer openbaar is.

Zij die intuïtief weten dat er in hen iets is dat groots en verheven is, iets dat in het hart en het denken groeit als een ontlukende bloem, zijn degenen die tenslotte meer zullen zien.

Er is in de natuur geen bevoorrechting. De mens is een onafscheidelijk deel van het heelal waarin hij leeft, zich beweegt en zijn bestaan heeft. Er is geen enkele scheiding tussen zijn oorsprong en de oorsprong van het heelal. Hetzelfde universele leven stroomt door alle dingen. Dezelfde stroom van bewustzijn die in en door het machtige heelal vloeit, stroomt daarom ook door de mens, een onafscheidelijk deel van dat heelal. Dit betekent dat er een weg is waarop men in innig contact kan komen met het hart van het heelal zelf; en die weg bent u, uw spirituele zelf. Niet het zelf van de gewone fysieke mens, dat maar een armzalige weerspiegeling is van het spirituele licht in u, maar dat innerlijke zelf van zuiver bewustzijn, zuivere liefde voor al wat bestaat, onbezoedeld door aardse smetten.

Hoe moet men leven om op deze weg vorderingen te maken? Een rein hart, zuivere gedachten, een leergierig verstand, streven naar een ongesluisde, spirituele visie: dat zijn de eerste treden van de gouden

trap die u omhoogvoert naar de tempel van wijsheid van de natuur. Deze leefwijze heeft niets te maken met dwaas ascetisme, zoals pijniging van het lichaam en al zulke zinloze en zelfvernietigende methoden. Volstrekt niet. Het zijn uw wil en denkvermogen die u moet oefenen; dan oefent u uzelf en wordt u waarlijk mens en bent u op weg naar het menselijk-goddelijke.

Dood of vernietig niet uw persoonlijkheid in die zin dat u haar uitschakelt. U heeft haar zelf in het leven geroepen; ze is uw emotionele en psychische deel, uw lagere mentale en hartstochtelijke deel, het werk van eonen en eonen van evolutie. Verhef de persoonlijkheid. Zuiver haar, oefen haar, vorm haar en breng haar in overeenstemming met uw wil en uw denken, train haar, maak haar tot de tempel van een levende god, zodat ze een geschikt voertuig wordt, een rein en zuiver kanaal waardoor de glorierijke stralen die van de innerlijke god uitgaan naar het menselijk bewustzijn kunnen stromen – deze glorierijke stralen zijn stralen van spiritueel of goddelijk bewustzijn.

Het is niet het neerhalen van het persoonlijke dat de spirituele mens bevrijdt; het is het verheffen van het persoonlijke tot het spirituele, dat door evolutie tot stand wordt gebracht. Dat is hetzelfde wat de natuurlijke evolutie in haar langzame, eeuwenlange proces probeert te bereiken – het lagere te verheffen tot het hogere – niet het te doden, niet het te onderdrukken.

Wees het heiligste en edelste en zuiverste dat u kunt bedenken. Dan kunt u uw lichaam vergeten. Dan kunt u uw persoonlijkheid vergeten, waaraan het lichaam uitdrukking geeft, het lagere mentale en emotionele deel van u.

Hoe meer u zich met uw eigen innerlijke god verbindt, met de bron van het goddelijke dat voortdurend door uw eigen innerlijke wezen stroomt, des te meer zal uw bewustzijn groeien en in kracht en omvang toenemen, zodat enerzijds die innerlijke groei gepaard gaat met een zich uitbreidende visie, en anderzijds met een zich uitbreidend bewustzijn dat die visie kan interpreteren.

Hoe schitterend, heilig, verheven, inspirerend is deze waarheid: dat er in iedereen een onbeschrijflijke bron van kracht is, van wijs-

heid, van liefde, mededogen, vergiffenis, zuiverheid! Verbind u met deze bron; ze is in u, niemand kan u die ooit ontnemen. De waarde ervan gaat ver uit boven alle schatten van het heelal, want als u die kent, als u die bent, bent u het Al.

Want één schitterende intelligentie doordringt alle dingen; wat in een ster is, is in de bloem aan onze voeten; en het is de instinctieve erkenning van dit verheven feit die de dichter ertoe bracht om over de bloem te spreken als een ster van schoonheid. Dezelfde levenskracht stroomt zowel door haar als door een ster; dezelfde intelligentie geeft haar die prachtige vorm, lijn en kleur en dit is dezelfde intelligentie die de baan van de sterren langs hun kosmische wegen beheerst. Deze innerlijke godheid is de bron, de oorsprong van alles wat de mens groot, nobel en edelmoedig maakt; wat de mens begrip, kennis, mededogen, liefde en vrede geeft.

Spreek in de stilte met uw innerlijke god – die levende tempel en binnenkamer waarin u, als u aandachtig luistert, de fluisteringen van het goddelijke kunt horen, waarvan die kamer geheel is vervuld. Daar bevinden zich waarheid en wijsheid, begrip en onuitsprekelijke vrede. Open de poorten van uw persoonlijke zelf voor de stralen van de innerlijke, goddelijke zon; betreed deze kamer in het hart van uw hart; word één met uw goddelijke zelf, de god in u; wees de god die u in de kern van uw wezen bent!

